

Нова Европа

Периодична библиотека за државните проблеми на новия ред

Германски трудов фронт

*Райхслайтер, доктор Роберт Лай
(15.02.1890 - 24.10.1945 г.)*

ПРЕДГОВОР

Д-р Роберт Лай
ЛИЧНОСТ - ИДЕИ - ДЕЛА
от д-р ТОДОР ВЪЛЧЕВ.

СТАТИЯ

ПРЕОДОЛЯВАНЕ ДУХА ОТ 1789 Г.

от д-р РОБЕРТ ЛАЙ

ПОСЛЕСЛОВИЕ

ОЧЕРЦИ НА ГЕРМАНСКАТА СОЦИАЛНА
ПОЛИТИКА

Издава сп. „Труд и радост”, под редакцията на д-р Тодор Вълчев

Съдържание:

❖ Предговор от д-р Тодор Вълчев	5
Д-р Роберт Лай - личност, идеи, дела	
❖ Статия от д-р Роберт Лай	13
Преодоляване духа от 1789 г.	
Германски трудов фронт	
❖ Кратко историческо развитие	20
❖ Цели и същност	21
❖ Партия и държава в германския социален ред	26
❖ Отношение към стопанските организации	33
❖ Организационно изграждане	35
❖ Общност на предприятията и социалното трудово състояние	43
Послесловие-Очерци на германската социална политика	
❖ Колективизъм или социализъм	48
❖ Разчистителна работа и преходно строителство	49
❖ Очерци на новото изграждане	52
❖ Ритъм на социалната политика	56
❖ Новият стил на живота	57

Д-р Роберт Лай

Личност, идеи и дела

Преди поемането на властта от националсоциалистите, Германия бе на прага на една страшна катастрофа. От 1929 г. числото на безработните се покачваше от милиони на милиони без всякакви изгледи за намаление и намиране на изход. Трудът беше подхвърлен на най-голяма експлоатация. Стопанството и земеделието бяха мъртви. Убийства, самоубийства и стотици други криминални случаи бяха нищо обикновено. Десетки хиляди безпризорни млади мъже и жени живеяха само от милостинята и подаянията на богатите. Всичко бе празно и бездушно. Една братоубийствена и кръвопролитна гражданска война, по-страшна от най-жестоката обикновена война, застрашаваше всекидневно измъчения германски народ. Картината на политическия живот не бе по-добра: постоянните политически напрежения и голямата партийна раздробеност водеха често към избори, които оставяха след себе си милиони излъгани в едно безнадеждно положение. Стачките, локаутите и полицейската нагайка бяха методите на управляващите. Германия бе обременена с тежки и непоносими задължения - от една страна, чрез Версайския диктат, а от друга - чрез частните кредити на еврейските банкери. Към това трябва да се прибави и безсилието на един режим, чиято неспособност да се справи с бедствието, в което се намираше германският народ, беше безгранична.

На 30 януари 1933 г. германският народ бе спасен от израждане и явна гибел. От този ден милиони германци започнаха да дишат свободно, защото постът райхсканцлер бе поет от водача на националсоциалистите - Адолф Хитлер. Младата кръв на стотици кафяворизци бе увековечена с победата на националсоциалистическите идеи. Фюрерът предпази и спаси германската нация. Той вдъхна надежди, даде тласък и снабди германския народ с нови, непознати дотогава, вяра, дух и жизнена сила, които се оказаха неизчерпаеми и непобедими. Неговата най-голяма заслуга към германската нация е, че можа още в първите дни на поемането на властта да се ограда с помощници и съветници из средите на първите пионери и борци на националсоциалистическите идеали, израснали и калени в борческите времена на националсоциализма. Един от гъзи първи сътрудници на Адолф Хитлер е д-р Роберт Лай.

Д-р Лай е роден на 15 февруари 1890 г. в Нидербрайтенбах. Завършил е химия. През световната война е постъпил доброволец и е бил отличен пилот; като такъв е бил тежко ранен. Той е един от първите привърженици на Хитлер, към който се е присъединил още от основаването на националсоциалистическата партия и е играл важна роля още при нейното създаване и развитие. Д-р Лай произхожда от селско семейство и се чувства горд, че е син на селянин. Той е една всестранно просветена личност, в която е съчетана творческата синтеза на идейна сила и делови дух. Това му дава възможност да изпълнява различни задачи. Д-р Лай е ръководител на политическата организация на националсоциалистите и водач на Германския трудов фронт, както и председател на държавния съвет в Прусия.

Името д-р Лай е станало символ и програма за милиони трудещи се германци. Затова не може да се говори или пише за политическата организация на германската националсоциалистическа работническа партия, за Германския трудов фронт или за

националсоциалистическата общност „Сила чрез радост”, без да се свърже с тях името на д-р Роберт Лай. За него Адолф Хитлер беше казал, че е най-големият идеалист на света. И действително, още преди завземането на властта, противният лагер е трябвало да признае самоотвержеността на **„наци”** - Доктора, който е **„чувствувал и провел своята борба като една свещена задача”**. Рядката, самоотвержена дейност на д-р Лай във фанатичната борба за провеждането на националсоциалистическите идеи му е спечелила не само безграничното доверие на Водача на великия германски Райх и привързаността на милиони германци, но и многобройни верни приятели сред десетки народи в света.

Със своята самоотвержена дейност д-р Лай не само човек на политическата борба и на делото, не е и човек на другарски чувства към верните приятели от едно бойно поле, което той, крачка по крачка, спечелил за Водача и присъединил за една бъдещ нова Германия. Най-добре това личи от една негова реч, произнесена пред старата гвардия от негова област (Рейн), от която той е трябвало да се раздели, съгласно наредбата от 21 октомври 1931 г., за да поеме новия пост в Мюнхен, където Адолф Хитлер го назначава инспектор на организациите в Райха.

„Аз си спомням, казва д-р Лай между другото в реч си пред своите другари от Рейнската област, как ние странствахме през Хунсрюк и през Биркенфелд и работихме нашата идея. Аз си спомням за малкото върни сподвижници, които ни придружаваха навсякъде. И до днес аз чувам, как се подиграва наситеният буржоа: „Вие сте луди! Защо всъщност преминавате по 30 километра на ден през дъжда? Защо всъщност оставате да ви чупят главите?” Тяхната „критика” не ни засягаше, понеже в нас гореше огън, който ни оставяше да си отдохнем.

Една желязна необходимост, една съдба, един Господ ни тикаха напред през тези дни. И ние напредвахме!

Аз мисля за тежките дни в Кьолн. Как ние се борих там! Само малцина бяха около нас. Няколко млади хора и нашите стари бойци: осакатените от войната! С неуморна борба ние печелихме предградие след предградие. Никое събрание не можеше да се състои, без да трябва да си пробием път с бой! Аз си спомням, как в Мюнхен водачът на нашите закleti противници - райхсбанеристите, се качи на подиума и се провикна: „Какво искате вие жалка група от хора? След пет минути залата ще бъде празна!” И аз и днес вижда още моите приятели Грое и Шалер, и наистина в тази минута залата беше празна. Но нито един от райхсбанеристите беше останал вътре! ”Наци”-те бяха господари на положението! Аз мисля за Аахен, за тази най-мъчна част от нашия окръг. И аз си спомням битката при Корнелимюнстер и вижда четирмата братя Шмер, облени в кръв, с една малка дружина от седем души, между тях едно съвсем младо 16-годишно момче, да отстояват на напора на евреите и на червените. От 8 до 12 часът непрекъснато се бихме. Но ние се наложихме!

Аз мисля за Мозел, за Крьов, за Цел! И виждам пред себе си нашия партиен другар Симон да се втурва напред с един стол и да вика към събраните: „Граждани от Цел! Яко искате, евреинът да бъде господар, тогава помагайте му. Но ако вие не искате това, тръгнете с нас!”

Така днес аз би трябвало да назова всеки отделен член на шурмовите отряди и да му кажа: да, това бе твое дело!

А какво беше това, което ни сплотяваше? Програма ли беше? Бихме ли могли да кажем на всяка професия, на всяко съсловие една строго определена дефиниция?

Не! Националсоциалистическото дело ни тласкаше напред! Това, което ни движеше, беше фронтовият дух, който въодушевяваше нашите редици. Фронтовият дух, който създаде нови ценности. Това бяха от Бога дадените добродетели: самоотвержеността, смелостта и храбростта!

Тези добродетели на отделната личност представляват съществото на нашата партия. Ние спасихме добродетелите от окопите в нашето политическо движение. Народът не иска да чува за програми на книга. Той иска да види мъже!

Хитлер е казал: „Нашата воля и нашето дело са нашата програма!”

Яко някой днес ни попита: „Какво искате вие?” - тогава ние ще отговорим: „Погледни нашият щурмови отряди! Това искаме ние!”

И действително, не е ли най-голяма национална гордост за един народ, ако той може да се похвали и да покаже пред целия свят ударната сила на едно вътрешно политическо единство! Та не са ли щурмовите отряди, които образуваха ядката на победоносната революционна армия на третия Райх, която днес по всички краища на нашия континент със своята млада и героична кръв извоюва границите на една нова Европа?

И тук името на д-р Лай е зазидано завинаги в историята на националсоциалистическата революция, защото той можа със своята волева сила да създаде един общ единен корпус от политически водачи, нещо, което в миналото беше почти невъзможно. Д-р Лай, като ръководител на политическата организация на партията, оправда напълно абсолютното доверие на Фюрера, защото пръв разбра, че само чрез офицерския и подофицерския корпус от обединени и здраво обучени политически ръководители ще може да се запази за всички времена създаденото от гения на Фюрера през наше време, като създаденото служи за основа за понататъшното развитие на германския народ.

Ако голямото дело на д-р Лай в политическата организация на националсоциалистическата партия постави завинаги неговото име в историята на германската революция, то второто му голямо дело - основаването и образуването на Германския трудов фронт, издълба за вечни времена със златни букви името му в световната история на **премахването на класовите и социални борби**.

На 2 май 1933 г. Хитлер постави задача на д-р Лай да поеме ръководството на старите синдикати, които в дотогавашната форма трябваше да бъдат напълно премахнати и на тяхното място, като националсоциалист, да създаде една организация, която да отговаря най-много на волята и далото на националсоциализма. Заповедта на Фюрера беше изпълнена, защото за д-р Лай главното основно начало за неговата дейност е **абсолютната вяност и подчиненост**. Само за няколко дни беше създадена без кръв и усложнение най-голямата организация в света, защото постави ли д-р Лай един план на разглеждане то същият се проучва във всяко отношение най-добросъвестно; и когато разискванията се приключат и се вземе решение, всеки се поставя изцяло в услуга на това решение. Така на 6 май 1933 г. се основа **Германският трудов фронт**. При неговото създаване д-р Лай изхождаше от съзнанието, че докато не бъде унищожена класовата борба в Германия, не ще изчезнат инструментите на тази борба. Чрез „закона за уреждане националния труд” от 1934 г., който е основният закон на труда в Германия, бе окончателно преодоляна класовата борба в сектора на труда и бяха привлечени всички трудещи се в полезно сътрудничество. За изпълнението на националсоциалистическите идеи и на тези на нови; ред, д-р Лай можа да създаде чрез Германския трудов фронт други хора, с друго възпитание, с друг морал, въобще едни

съвършено нови люде. Затова д-р Лай не създаде Германския трудов фронт в своето бюро - надвесен над някакви планове или проекти, а в постоянна творческа дейност между германските трудещи се в работилниците, фабриките, предприятията и заводите. Той казва на работниците това, което иска от тях, и получава тяхното доверие на самото работно място.

Основните начала, върху които гради всички свои начинания, д-р Лай ни пояснява сам накратко с следните няколко думи: „Колкото се отнася до нашите начални идеи, те са в основата си съвсем прости. Преди всичко трябва да подчертая значението на водаческия принцип. Под този принцип ние разбираме задачата на един изпитан водач, когато се е издигнал от най-ниското стъпало до единно ръководно място, благодарение само на своите способности. Най-добрият пример за това е Адолф Хитлер - на-шият водач. Ние вярваме, че той е един избраник на провидението, един гений.

Основата, върху която градим всичко, е общността - народната общност - най-хубавото, което ние притежаваме. Тук лежи изворът на нашите успехи, т. е. органическата цялост на един народ, създадена върху неговите расово-биологични заложиби. Германия е щастлива, че е обединена в расово отношение. Това е последната тайна на нашата хармонична сила”.

В среда на народната общност д-р Лай постави творческата личност, която изпълнява, със съзнание за дълг, всички права и задължения. С оглед на това, организацията на Германския трудов фронт можа да създаде собствена уредба на социална само-отговорност.

Как са изградени върху тези основни начала различните организации, които д-р Лай ръководи, и какви са техните отношения спрямо партията и държавата, това се вижда най-добре от разграниченията, които д-р Лай прави между взаимоотношенията на държавата и партията. „Националсоциалистическата партия, казва д-р Лай, може да се сравни с един мотор, който доставя двигателна енергия на една сложна машина. Нейната задача се състои в това: да извършва подготвителната основна работа: да прави проучвания и да внася сигурност във всичко. Държавата осигурява придобитата земя, брани я и въвежда навсякъде пълен ред”. Що се отнася до отношенията между Германския трудов фронт и партията, тук д-р Лай не прави абсолютно никакви разграничения. Следователно, разграниченията във взаимоотношенията между уредбите на Германския трудов фронт и държавата са същите както между партия и държава. Защото основните начала, върху които е изграден Германският трудов фронт, са същите, върху които е създадена и партията, която ръководи политически организацията на Германския трудов фронт. От това следва, че задачата на д-р Лай, като организационен ръководител на партията и като водач на Германския трудов фронт, е напълно еднородна, т. е. при всички свои дела д-р Лай действа като организационен ръководител на националсоциалистическата германска работническа партия. Поради това трябваше да бъдат разтурени всички работнически синдикати и работодателски сдружения и като основа на изграждането на Германския трудов фронт да послужи клетката в предприятието и местната група, подобно на организационното изграждане на партията. Така д-р Лай, чрез националсоциализма, отстрани касовата борба, като на местото на старите организационни борби между работниците и работодателите установи народната общност. Тук се крие и една от най-големите заслуги на д-р Лай, а именно, че чрез осъществяването надало идеята за народната общност се постигна цялостното единство на германската нация, всред която интересите на общото се поставиха над интересите на отделната личност, класа или

съсловие. Затова д-р Лай осъществи идеята за Германския трудов фронт като резултат на националсоциалистическата програма със своя националсоциалистически светоглед.

Между многото организационни поделения на Германския трудов фронт, които са изключително дело на д-р Лай, и които - всяко за себе си - разработват най-обширни социалполитически задачи, най-оригиналното, от гледището на националсоциалистическата програма, е националсоциалистическата общност „Сила чрез радост”. Германия, със своя нов трудов ред, отразява в тая организация на Германския трудов фронт светогледа на третия Райх, който в лицето на умствените и физическите работници вижда народните творци и схваща труда като смисъл в живота, а радостта - като извор на всяка сила на нацията. Чрез тази организация за формуване на свободното време и почивката на трудещия се германски народ, д-р Лай можа да осъществи идеята за социализъм надело. Според д-р Лай, всеки работодател трябва, от стопански съображения, да бъде първият социалист в предприятието, защото социализмът, според Хитлер, не е състрадание, а справедливост. Социализъм значи общност, защото ценности могат да бъдат създадени само в общността, сред която отделната личност е нищо, а народът е всичко. Работодателят не може сам да създаде нищо, а за работника е необходим работодател; тяхната съдба е обща, независимо от това, дали те желаят или не желаят това. Социализмът не може да бъде отделен от стопанството. Къде свършва въобще стопанството и къде започва социализмът? Къде е границата между тях? Отпускът на трудещия се е както социален, така и стопански въпрос. Здравеопазване, хигиена, спорт, „Сила чрез радост” - всичко това е стопанско и същевременно социално.

Организацията „Сила чрез радост” беше създадена от д-р Лай с цел да се включат всички трудещи се в културния и художествения живот на нацията и с това да се имунизират против разлагания материалистичен дух и едностранчивост на социалната класова борба. Никоя друга организация досега не е могла толкова много да повиши самочувствието на работника, както организацията „Сила чрез радост”. Чрез нея д-р Лай проповядва, че трудът не е стока, нито робска проява; трудът е свещен дълг на гражданина, съревнование чрез което той твори своето и на нацията си благополучие, за да я направи мощна и велика. Затова трудът, като стойност, никога няма да се обезцени, защото той е най-голямото благородство и защото той е единствената мярка, с която се преценява полезността и стойността на отделната личност в обществото, в което е поставен човекът и с него трудът като етическа стойност в националсоциалистическия ред. Чрез организирането на свободното време, пък се цели да се усъвършенствува личността и да бъдат създадени жизнерадостни хора, пълни с желание за работа, национално съзнати и с повишена производителност. Чрез националсоциалистическата общност „Сила чрез радост” д-р Лай създаде най-голямата организация в света за всестранно духо обогатяване на германския народ, което може да види най-красноречиво от уредбите на тая организация, чиято дейност обхваща, между другото: сказки, концерти, театрални представления, екскурзии, големи морски пътешествия и пр.; защото „ние смятаме, казва д-р Лай, че колкото повече работа даваме на хората да извършват, толкова повече трябва да се грижим за техната почивка”¹.

В своята всестранна социалполитическа дейност д-р Лай винаги е имал предвид едно най-тясно сътрудничество в тая област с всички европейски и извъневропейски

¹ Днес организацията на националсоциалистическата общност „Сила чрез радост” при Германския трудов фронт, съгласно заповедта на д-р Лай, играе една незаменяема роля за поддържане връзката между фронта и родината и за бодрия и висок дух на германските войници.

страни. В противовес на измамната международност на женевските институти, при международното сътрудничество д-р Лай изхожда от здравия национал-социалистически социалполитически светоглед, който е за човешки общото и за национално различното. Д-р Лай е бил винаги против сковаващия международен схематизъм и против онези международни формули, които трябваше да се изпълват от народите, членове на едно „общество“, и които нямаха никакво практическо значение поради своята безсмисленост и противоречеха на националните особености на народите. Затова д-р Лай отрича всички международни движения, които нямат за цел да развият народите според собствените им вътрешни закони. Новият социален ред в Европа може да се създаде само от съвременните национални нужди и предпоставки; затова за всеки народ той ще бъде различен, защото в това отношение не съществува обща норма. Само на тази основа е мислима една международна общност, образувана от народите и държавите на Нова Европа. „Ние търсим изворите на щастието в човешкия живот, казва д-р Лай. Стремещт към щастието не е свързан с никакви пространни граници. Той има по-стар и по-дълбок корен в общочовешкото, отколкото в различията между народите. Всеки народ има своя песен, свои танци и свое изкуство, свой собствен път към истината и нейното развитие; всеки има свое знаме като основа за благо на цялото човечество.”

И в това отношение идеите на д-р Лай не останаха само на книга и празни думи, но са свързани с дела и международни акции от световно социалполитическо значение. Ще споменем само за международните конгреси „Радост и труд“ в Хамбург и Берлин 1936 г., Рим 1938 г., Лондон 1939 г., Осака (Япония) 1940 г., уредени по инициатива на д-р Лай и в повечето, от които взеха участие видни социалполитици - представители на над 50 нации; за изложбите „Радост и труд“, уредени също по инициатива на д-р Лай в Атина, София, Букурещ и Хамбург, в които бяха показани нагледно постиженията в тези области в отделните държави. Не трябва да останат неотбелязани ежегодните конгреси в Хамбург на националсоциалистическата общност „Сила чрез радост“, в които, по покана на д-р Лай, участваха ежегодно с големи фолклорни групи десетки нации, които имаха възможност пред целия свят да покажат своите народни и битови особености (носии, песни и танци). Тук може смело да се отбележи, че, в противоположност на дейността на Коминтерна, който проповедва, че само изравняващи насилствени мерки ще изменят понятията в международните отношения и ще донесат щастие на човечеството, идеите и делата на д-р Лай са носители на свещената вяра на народите, които трябва да живеят един до друг и че за всички ще има място, и че колкото народите са по-горди със себе си и със своите характерни и битови свойства и обичаи, толкова повече те ще зачитат стойността и постиженията на другите нации. Затова, в противовес на идеите на международния болшевизъм, смисълът и задачите на идеите на д-р Лай добиха своя най-висш израз в тясното културно сътрудничество между нациите².

България е особено благодарна и признателна на д-р Лай, защото само благодарение на неговия идеализъм можа и у нас да проникне и най-широко да се разпространи голямото социално и високочовешко дело за организирането и осмислянето на свободното време и почивката на всички трудещи се, известно под името „Труд и радост“, което българската държава възприе и от няколко години, със закона за професионалните организации, го прилага с голям успех и въодушевление, всред целокупното българско работничество. Запитан веднъж д-р Лай за неговото

² Като предисловие на книгата върху Германския трудов фронт е дадена една оригинална статия от д-р Лай на тема: „Преодоляване духа от 1789 г.“, от която читателя ще добие ясна представа за социалполитическия светоглед на един от първите идеолози и строители на новия социален ред в света.

мнение за културното и социално дело „Труд и радост” в България, той, между другото, беше казал: „Пламенната любов на българите към родината и свободата нас, немците, винаги ни е изпълвала с почуда и уважение. В България още бликат изворите на истинската народност. Българската народна песен и народните хора и ръченица са дълбоко вкоренени в народностния характер. България бе, която първа осъществи идеята за трудовата повинност. България е страната, която умее да цени благородството на труда. Затова тук има здрава почва за идейното съкровище на „Труд и радост”.

Не може да оставим неотбелязани още няколко други по-големи дела на д-р Лай, които, поради войната, в някои области, по принуждение, трябваше временно да останат на съществуващото положение. Съгласно нареждането на Фюрера от 15 февруари 1940 г., д-р Лай подготви най-огромното социално дело за подsigуряване на старините на членовете на германския народ. Д-р Лай най-добре е схванал мисълта на канцлера на стария Райх, Бисмарк, изразена така ясно през време на законодателството и на изграждането на обществената осигуровка. „Държавата, е казал Бисмарк, трябва да взема в ръцете си тази работа - не като милостиня, а като право на издръжка, където, въпреки добрата воля, не може да се работи вече. Защо само този, който във война или като чиновник е станал неспособен за работа, трябва да има пенсия, а не и войникът на труда?” „Искането на Бисмарк, пише д-р Лай, се изпълва едва днес след почти 60 години. Адолф Хитлер е поел в свършена форма тази мисъл и е създал мощно-политическите предпоставки, за да могат да се превърнат тези идеи в действителност. Обществените осигуровки изпълниха целта си. Сега те трябва да направят място на нещо по-голямо, за да се осъществи Бисмарковата мисъл за държавния социализъм, както той я вижда в държавната пенсия за лишените от наследство и безимотните.

Новото осигуряване на старините е изготвено вече върху тая принципна мисъл и е предадено на Фюрера. Здравното дело върху обширното здравеопазване на нашата нация стои пред привършване. Едно обществено дело върху надници и възнаграждения, работа, отпуска, свободно време, защита от уволнение, работно време и работно право се изработва. Един закон за професионално възпитание, професионално съревнование и капацитетна борба за германските предприятия е започнат да се изработва. Плануванията за една грандиозна обширна програма за заселване и жилища се подтикват с енергия и сила. И аз мога да дам уверението, че когато войната завърши, с най-голяма победа за всички времена за Германия, ще бъдат готови и ще могат да се представят всички предпоставки, планувания и закони за най-щедротото социално дело на всички времена и за всички народи. Така в националсоциалистическа Германия се създава едно обширно щедро социалистическо право, за да се закотви веднъж за винаги съдбоносното общуване на всички германци”³.

Военното положение, в което се намира днес Германия, постави на ръководената от д-р Лай организация на Германския трудов фронт една нова задача, - приемане на чуждестранните работници, което разреши основно и въпроса за безработицата в европейското пространство. Разрешението на този въпрос идва да осигури не само хляба на милиони нуждаещи се, но и да отговори на повика на днешното време за

³ Научното изследване на всички въпроси, свързани социалната политика на националсоциализма е предоставено на един специален институт, който д-р Лай основа в Берлин още през 1935 г. под наименованието „Трудово-научен институт при Германския трудов фронт” и който се намира под ръководство на специалистите - министерския директор д-р Волфганг Пол - директор на института, и неговия заместник - г. д-р Теодор Бюлер, главен секретар на института. Настоящата книга върху Германския трудов фронт е дадена в превод от един още непубликуван оригинал на този институт. С тази книга българската социалполитическа литература се обогатява с един оригинален труд върху целта, същността и пътищата на Германския трудов фронт, и по този начин се запълва една голяма празнота.

човешко съществуване на всички трудещи се. От друга страна, чрез това сътрудничество в трудовата, културната, социалната и промишлената области най-добре се подготвя пътят за бъдещата международна общност в Европа, която ще осигури преди всичко социалния мир и ще отговори на всички стремежи за повдигане равнището на живота на всички народи.

Днес всички организации, ръководени от д-р Лай, са нагледни към нуждите на цялостната война, която Германия води за запазването на европейската култура и цивилизация от пристъпите на азиатския болшевизъм и за премахване на либералистическата догма за егоистичния стремеж към печалби и заменянето ѝ с основните начала на народостопанската продуктивност. Днес далото на д-р Лай, чрез Германския трудов фронт, е дело на борбата срещу общия враг на Европа - комунизма, в която борба трябва да вземат участие, без хитрини и нагаждания, всички европейски народи. Защото Германия не урежда само своята вътрешна стопанска и социална политика, но и тази на целия европейски континент. Пътищата, по които Германия урежда тези въпроси, са пътища на германския социализъм, който ще стане социализъм на Европа.

Дали това ще бъде последната организационна форма на създадения от д-р Лай Германски трудов фронт, това не може да се предскаже, защото големите организации растат постоянно и не са безкръвни създания. Едно обаче е неоспоримо, че здравата основа на социалното и морално единство на германския народ е създадена и осигурена и това е изключително заслуга на голямата всестранна политическа и обществена дейност на д-р Лай, който във всички свои идеи и дела остава един от най-верните последователи на своя Фюрер.

Д-р Тодор Вълчев

Преодоляване духа от 1789 г.

Историческият преврат, който се извършва сега в Европа, означава много повече от една промяна в съотношенията на силите и начало на един нов общественополитически ред. Където воюват народите, там се борят идеи с идеи, и победоносната военна сила не е нищо друго, освен доказателство за новия дух, който иска да даде облик на един нов век. Всеки чувства, че започнатата промяна навлиза дълбоко във вътрешните отношения на народите и държавите. Народностните и обществените връзки на човешката общност се съединяват по един нов начин една с друга. Върху това почива световноисторическата противоположност между младежките движения на националсоциализма и фашизма и останалите форми на западната демокрация.

Смисълът на настоящата борба е преодоляването на Версайския диктат. В дълбоките отношения обаче ние виждаме, как с тези събития загива един век, който е получил отпечатъка си от идеите на френската революция. 150 години е господствувал в Европа духът от 1789 г. Идеологията на френска революция толкова време владее живота на народите и предяви искане за едно свръхнародностно значение. Първоначално тя обладаваше преобразуваща сила. В течение на времето обаче нейните начала се сковаха във формули. Противоречието между отвлечените учения за свобода, равенство, братство и истинските нужди на живота на народите беше станало вече голямо. Може би никъде не се е проявило по-очевидно несъгласието, както в съдбата на международната социална политика, както тя беше схваната от Версайския диктат и изградена в рамките на женевското Общество на народите. Ако това дело, предназначено да ошастливи всички хора, в края на краищата остана покорено на плутократичните интереси, това доказва злокобността на една измамлива идеология.

Още по време на самата френска революция започна несъгласието, което преминава през историята на идеите от 1789 г. С появата на великия женевец Жан-Жак Русо и на неговото учение за общото равенство на хората се създадоха съвсем други движещи сили. Самият Русо, когато е оповестил с толкова огромно революционно действие мисълта за обществения договор, навярно е предполагал, че цялото човечество трябва да се разчлени в малки - областно и народностно свързани - общности, в които съвкупността на всички граждани да урежда сама работите си. При големите държавни обстоятелства на Франция, това учение става оръжие на ония класови интереси, които именно искаше да отстрани. В името на равенството, буржоазията се повдигна против кралството и аристокрацията. Третото съсловие - така пишеше техният оратор, абатът Сией - олицетворява народа, и собствениците нямаха намерение да делят новополучената мощ с масата, и още отначало вече се стремиха към правни форми, за да ограничат демокрацията върху собствената ѝ класа. Така капиталистическата буржоазия отблъсна исканията на селяните, и работещите маси се видеха, в края на проведения от тях преврат, по-унизени, отколкото бяха по-рано.

Затова в 1795 г. се издигна, под водачеството на Грахю Бабьоф, едно второ революционно движение, което се назова характерно „Съюз на равните“, и което искаше да се справи сериозно с общата неограничена демокрация. Когато обаче тая демокрация отпрати желанието си за унищожаване на революционните горни слоеве, тя от своя страна застъпваше класовата борба отдолу. Бабьоф и неговите привърженици бяха унищожени, ала все пак те намериха последователи. Така ние можем да отдадем противоречивите социални политически сили в XIX столетие на духа от 1789 г., а

именно на буржоазния либерализъм, който продължаваше и защитаваше издигането на третото съсловие и на марксистката обществена демокрация, която е написала върху знамената си революционната класова борба. Колкото и остри форми да вземаше борбата между двете течения в различните страни, все пак се чувстваше фактът, че тук собствено се отричат един друг неприятелски настроени братя, които трябваше да се признаят за деца на един и същ политически светоглед.

И така, в течение на времето, бойната цел на демокрацията изпадна в едно съглашение, което превърна първоначалната революционна идея в една постоянна буржоазна действителност. Тъкмо демократичните конституционни форми, с които привидно се даваше на масите, чрез изборните бюлетини, най-широкото право на участие в управлението, даваха на плутократичните интереси най-голямата възможност да развият пълната си мощ. Ако в либерал-демократическата система марксистическото движение за класова борба се оставяше да бъде смущавано, всъщност то само се лишаваше от надеждата за едно революционно прокарване на един пролетарски социализъм. Това положение на нещата е показано ясно не от друг, а от Фридрих Енгелс, който в 1881 г. писа: „Във всеки случай нашият единствен противник, в деня на кризата и в деня след това, е групиращата се около чистата демокрация обща реакция...”.

Едва ли по-маловерно изглежда несъгласието в понятието международност. Лозунгите „свобода, равенство и братство” се отнасяха по начало върху едно „равенство на всичко това, което носи човешки образ”. Когато френската революция започна своята борба против абсолютичния държавен свят, тя правеше пропаганда с международното учение за общността. „Война на палатите, мир в колибите!” това означаваше, че класовата борба се вкарва в лагера на противника. Известно е също, в какъв размер се раздвижиха теченията за присъединяване: на завоюваните страни от 1793 г. насам, с надежда за една федеративна международна общност с обществено и народностно равенство. Току-що обаче френската демокрация беше постигнала в Европа военната си победа, в международните отношения настана пълна промяна. Във Франция революцията прие още отрано един патриотично-народностен характер, който се свърза с конституционно-политическия централизъм на якобинците, и отиваше против народностните малцинства на страната.

Приблизително около същото време, когато буржоазната демокрация повали комунизма на Бабоф, външната политика на Директорията разви оная система, която вместо да приеме поробените страни като свободни и равни братя в една общност на народите, напротив, ги покори под французкото военно владичество и ги подчини на една икономическа експлоатация. Наченките на Наполеоновия империализъм са дадени още по време на революцията. И по-късно републиканската традиция във Франция запази този характер. Ако тя оповестяваше международността на демократичната цивилизация, с това тя гонеше същевременно целите на френската мощ. Без съмнение, тогава Франция не притежаваше вече силата да владее Европа, и преди всичко стопанското развитие и постижението на труда на французкия народ не са били толкова силни, че да могат да крепят един икономически империализъм. Тази роля пое Англия, която свърза идеите от 1789 г. с парламентарната си традиция и с международно-капиталистическия либерализъм - политиката на свободната търговия, въпреки че собствения си възход тя успя да постигне в борбата с френската революция. Когато Англия, както и Америка - която, по строй, често се смяташе за рожба на идеите от 1789 г. - включиха френската идеология в своето политическо верую, се създаде онова единично понятие на една „западна демокрация”, с което „западната цивилизация” трябвало да ошастливи целия свят.

Международната мисъл за равенство се употребяваше в най-голям стил като средство за империалистични стремежи, както от политически, така и от икономически характер. От друга страна, марксисткият интернационал предприе опита да разпространи международната класова борба в целия свят. Но само комунизмът завърши мисълта на световната революция докрай, като логично се стремеше към една диктатура на пролетариата. Международната обществена демокрация по същия начин се постави в зависимост от международния капитализъм, каквато бе и съдбата ѝ в отделните страни.

Така, на края на развитието от 1789 г. насам стои системата на Версай и Женева, при което е очевидно, как международно-демократичната фасада е служила само за това, да прикрие и задоволителния стремеж на западния капитализъм. Диктаторите от 1919 г. пренесоха началото на класовата борба върху живота на народите, като разделиха народите на победители и победени, притежатели и голтаци и като ги подчиниха още по-сигурно, като привидно равноправни - чрез създаването на едно формално-демократично Общество на народите в Женева - под извънредно мощните политически и икономически експлоататори.

Трябва да се говори дотолкова за една класова борба на народите, доколкото противоположността не засяга само победителите и победените от световната война. За дълго време формално-демократичната система на вишегласието в Обществото на народите не е могла да забули факта, че по-малките народи и държави, в тяхната цялост, постоянно са капитулирали пред волята на известни велики, които винаги са имали достатъчно средства, за да прилагат влиянието си чрез надумване или насилие. В тях се олицетворяваше същевременно политическият интерес на големите капитали.

Това здание на плутократическата международна демокрация трябваше да рухне, след като в Германия и Италия се появи едно движение, което както в народностен, така и в обществен смисъл, е било революционно и вместо лъжливата международност, е прогласило за народите си тяхната жизнеспособност и нужда от пространство за основа на общия ред.

Новата социална политика на националсоциализма и фашизма е произлязла от вътрешната разправа с измамливия характер на либералната демокрация, и същинското ѝ значение лежи в това, че тя осъществява първоначалното и истинско желание на демократичната идея чрез водачество и държавен ред. Политическата обнова на днешното време отговаря с това на едно желание, което още отдавна е вълнувало най-добрите умове на Европа. Същинската мисъл на Русо, да се възобнови природната, първобитна общност на живеене на хората в противовес с националистичната цивилизация, бе изградена на Запад повърхностна и подправена. Тя се прие обаче от германците с истинското ѝ значение и упражни дълбоко влияние върху умоостроя в Германия, където учението за народност откри едно ново схващане на обществената съвкупност. Хердер и Арнт, Фихте и Хегел оборваха вече подправеното учение за свободата на равенството и мнозинството, като учеха, че свобода може да се получи само чрез служене на общността, равенство може да се представи само чрез изпълняване на нравствените задължения, и като противопоставяха на буржоазното икономическо общество претенциите на народностното и държавно цяло. Великият английски мислител Томас Карлайл, още преди средата на XIX столетие, насочи своите съотечественици към обстоятелството, че германската идеалистична философия и военната повинност на пруската държава, както я създаде Фридрих Велики, дават истинските основи за разрешаване на социалния въпрос и подновяване на политическия ред в Европа. От тук води едно подтечение на духовна традиция към

сегашния национализъм и фашизъм. Новите им форми обаче израстваха в задачите на настоящия ни живот.

При желаната си картина Русо е имал пред очи малката общност, където всеки познава другия и където съвкупността може непосредствено да вземе решения. В големия държавен строй на новото време с усложненото изграждане на стопанско-обществен му ред и с големината на областта му, такова самоуправление на народа по начало беше невъзможно и конституционните системи на парламентарното представителство водеха само привидно към едно волево образуване въз основа на мнозинството, когато в действителност навсякъде мощта и богатството придобиха решаващо влияние.

Новият водачески облик на тъй наречените, авторитарни държави, в който многостранността държавния и икономическия масов живот се овладя чрез единността на формирането на волята, изпълва демократичното искане по-чисто и по-дълбоко, като отстранява междинните сили. Тя схваща народа като съвкупност и дава по начало на сънародника правото равенство, което е в пълно съзвучие с подчинение в служба на общото. Ако решението на мнозинството винаги е означавало едно отнемане на правото и изнасилване на малцинствата, които понякога са били половината на целокупността, то новият политически облик е изключил това стълкновение.

Същността на новото водачество и неговата сила почиват върху това, че олицетворяват съвкупност на една обща воля на народната общност (всъщност значи, оная *volonté générale*, която Русо напразно се е трудил да обозначи) и което, поради това, не би могло да съществува, ако не се носеше от готовността на целия народ, в всичките му слоеве. Затова изкуството на туй авторитарно водачество се състои именно в това, да познае всякога нуждите на народа, да възпитава неговата прозорливост и да направлява неговата воля към общото добро. Единността на тази обща воля почива обаче върху вътрешната свързаност на люде от същия род. Новата социална политика може само затова да се надава да осъществи верния смисъл на истинската демокрация в средите на народната общност, понеже тя предполага неравенството на човешката природа и на народите. Както във вътрешния строеж на живота на държавата и обществото тя отстранява всяка изравняваща механика и изисква степенувания рангов ред на водачество и подчинени, така тя признава, че всеки народ трябва да изжижда собствения си облик за живеене и се бори против всяка изравняваща международност.

Международната социална политика на Женева беше основана, както се знае, непосредствено върху Версайския диктат. Тя трябваше да застъпи и разпространи обществено-политично новия световен ред в духа на 1789 г. Теоретичната основна мисъл при това беше да се дойде до едно общо изравняване на общественото развитие. Предимствата, които бяха придобити от трудещите се маси, поради напредването на вътрешно-политическото развитие на отделните страни, трябваше да са от полза и за другите. Пречещото влияние на икономическото съревнование между народите върху обществените им отношения трябваше да се премахне. Най-сетне имаше стремеж да се изравнят по възможност напълно социалните отношения в живота на всички жители на земята към западната цивилизация, която се считаше, че се намира в примерно състояние. В практичното развитие на работата трябваше да се покаже вътрешното стълкновение на между народно-демократичната система.

На Международното бюро на труда, действително, можа да се отдаде да уреди едно обширно обществено-научно и обществено-политично осведомително дело, но при осъществяването на задачите то претърпя крушение. От една страна и тук се явиха на преден план желанията и намеренията на могъщите. Не можеше да бъде и другоаче:

както в самото Общество на народите, така и в Международното бюро на труда, великите сили са си запазвали предимството. Тъй като обаче във всички демократични държави, непосредствено или посредствено, капиталистическите власти имаха решаващо влияние, то не е могло да се води никаква международна социална политика, ято би могла да върви смело по социалистически пътища. Опитите, особено на синдикалните групи, трябваше в това направление да останат безрезултатни. От друга страна обаче мисълта за равенство, поради това, се оказа неизпълнима, понеже тъкмо по-дребните и индустриално по-слабо развитите държави не искаха да употребят общи правила и уредби защото същите не отговаряха на техните условия и нужди. Познатият пример за съмнителността на социално-политичната международност е уреждането на въпроса за работното време. Знае се, че общото установяване на осемчасовия ден с Вашингтонското споразумение от 1919 г. не за последен път идваше от желанието на западните сили да се възпрепятства Германия, която пъшкаташе под товара на контрибуциите, да увеличи конкурентноспособните си постижения; знае се също, че впоследствие по-голямата част от отделните държави, под най-лични основания, се отказаха от това си задължение. Ако по начало трябваше да се разчита, с изключение на известни държави (напр. източноазиатските), то това сигурно се смяташе като един преходен стадий, но все пак то е било знак за неизпълнимостта на всека международна социална политика, която почива върху равенството. Вътрешният спор лежи именно в същността на мисълта за равенство, а не само в нейното приложение. Ако толкова много държави и народи пречеха за въвеждането на еднакви обществено-политически уредби, туй ставаше именно затова, защото тяхното прилагане и провеждане ги поставяше спрямо индустриалните страни на Запада не в равно, а в едно по-неблагоприятно, зависимо положение. Както икономическият успех, така и общественото значение и влиянието върху личния живот, предизвикани от обществено-политическите мероприятия, са при народите, с различието на техните расови наклонности, на пространствената им наклонност и историческите им обстоятелства, толкова различни и често пъти толкова противоположни, че равенственото предаване на това, което за едни означава благоденствие, може за други да представлява просто нещастие; че тези пречки, които не можаха да останат скрити, са били третиращи главно като преходно състояние, което, при растящия напредък на цивилизацията, ще се отстрани от само себе си.

В това лежи именно голямата самоизмама за една международно-демократична социална политика, която би била твърде злокобна, ако въобще би била осъществима. За да се докаже това, трябва само бегло да се занимаем с най-очевидния пример. Едва ли ще може още да се съмняваме в това, че приемането на начина за живеене на европейската цивилизация, - дори ако не взимаме под внимание всички злоупотребения и особено престъпното въвеждане на европейските пороци - не представлява за тропическите туземци напредък, а означава нещастие вследствие обезкореняване и израждане на техните природни форми на съществуване. Обществено-политическата отговорност на колонизиращите народи трябва да се насочи само към това, да се изградят трудовите отношения така, че да отговорят на местния живот на туземците и им осигурят възможности за развитие. Системата на международната демокрация беше сломена от победата на националния социализъм. Всяка социална политика ще бъде насочена сега към действителността на народностните и икономическите условия за живеене на една нация в нейния държавен строй.

Една международна социална политика в досегашния смисъл, следователно, не може да съществува вече. Но значи ли това, че новата социална политика ще се лиши от всякакви международни приложения и регулирания? Дали трябвало народностната

социална политика да е едно средство за борба на всички срещу всички? Това ще твърдят защитниците на интернационализма. Но това не отговаря на истината. Защото от събуждането на народностната идея трябва да произхожда, като основа, един истински и траен мир, един нов ред за народите, едно съжителство, което не може да се ограничи само върху външни отношения, а което да се доведе, чрез нуждите на общата икономическа работа, дотам, да се развие едно живо взаимодействие на вътрешните обществени форми на съществуване и една редовна размяна на опитност и най-сетне, една примерно поощрителна плодовитост на общественopolитическите постижения. Винаги ще има, въз основа на една пространствена и веществена общност, превишаващи нужди и решения, както и общественopolитически задачи.

Непосредственото изискване на собственото благоденствие трябва да накара народите да се опознаят едни с други и да се приспособят към вътрешното изграждане на живота си. Ако, съответно с историческия растеж на световно-polитическите и световно-икономическите съотношения, се тегли през цялата земя все по-нататък този степенуван кръг, отново ще може, без съмнение, да се образува една обширна картина на общественopolитическите творчески форми в света.

Всеки народ, който във воденето на свободния си живот е свързан със съседи, има интерес да се опознае с тези големи връзки и превишаващи сили. За всеки народ и всека държава, за всека страна и всеки пространствен обсег, обзорната точка ще бъде съвсем друга, и стойностите на общественopolитическото постижение ще носят различен характер. Международната социална политика не може, следователно, в бъдеще да е един стремеж към спогодба или дори изравняване на всички различия, а трябва, напротив, да се справи с връзката на тези най-различни сили и нужди.

Би било основна грешка, ако се мисли, че ще може да се изпълни международната социална политика по отвлечен начин, като се иска да се отделят мерките за благосъстоянието на трудещите се маси и международното изравняване на обществените форми на съществуване от големите решения на политическото създаване на народите. Новата социална политика има едно съвсем друго съдържание. Най-много вероятно е, че напредъкът на това ново развитие ще се отнася за по-малките народи. Ако досега те са били принуждавани да се приспособяват към целите и формите, с които големите, могъщите и богатите са покрили международния кръг на отношенията, то новият политически ред, който е основан върху обединението на едно разнообразие от различни общностни форми, ще им даде още повече възможността да живеят според тяхната индивидуалност, ако те се включват в една съседна общност с един свързан чрез пространството кръг от народи.

Привидното равенство на една така наречена демокрация на народите, която накара толкова много малки народи да жертвуват естествения си народностен начин на живеене и облици на работене в полза на едно подражаване на западните велики сили и цивилизационни миражи, отстъпва пред истинската нужда и стремеж на всяка нация да си изработва и се ползува от благосъстоянието на страната си, както и да развие вродения си обществен облик.

Първоначалното и истинското желание, което е лежало в основите на международната демокрация, може да се осъществи само в една здрава общност на народите, чийто ред ще отговаря на естествените средства и духовните наклонности на всеки от членовете ѝ.

То е израз на политическа обща воля към народна общност, на чието обществено изграждане то служи. Затова и неговите международни и извъндържавни отношения, според общата картина, не могат да бъдат нищо друго, освен отражение на строежа на

реда, който политически се осъществява в кръга на народите. Също и общественopolитическите отношения на народите са свързани с историческата действителност на пространството. В тях трябва да се отрази действителното съотношение на икономическите възможности, както и на духовните водачески сили. Ако на местото на една лъжлива социалнополитическа международност се покаже това истинско съзнаване на една обвързана с народа и свързваща народите социална политика, тогава ние ще може да очакваме, че няма вече, под булото на равенството, да се развие една класова борба на народите.

Когато се наблюдават общественopolитически международните отношения, от само себе си се оказва че на мястото на една отвличена идеология трябва да стъпят ясното съзнаване на истинските нужди, интереси и претенции на народите, както те се среща в пространството. Изравняването, което се образува от такова непосредствено обясняване и сравняване, не ще има тогава вече нищо общо с изкуственото изравняване. Трябва обаче да се надяваме, че тук, където ще се решават непосредствените искания на живота на народите, ще се намери и един ред, който ще е справедлив спрямо големите и малките, бедните и богатите, по-силните и по-слабите, както това отговаря на техната природа, и който чрез това помага на трудещите се маси в целия свят да постигнат един успех, какъвто, въпреки всички лъжливи обещания, досега не са могли да догонят.

Д-р Роберт Лай

Германски трудов фронт

Кратко историческо развитие

Германският трудов фронт се създаде, в няколко бързо следващи един след друг етапи, през ранното лято на 1933 г.

На 1 май 1933 г. германският народ отпразнува за първи път, в непоколебимо единодушие, празника на народния труд. Оттогава денят на класовата борба за германския народ стана ден на народната общност.

На 2 май 1933 г., по заповед на Фюрера, се заеха от националсоциалистите, във всичките части на Райха, административните здания, бюрата и имуществените обекти на марксистките синдикати. Акцията се проведе без стълкновения под водачеството на организационния ръководител на националсоциалистическата германска работническа партия в Райха - д-р Роберт Лай. Първите разпореждания поех „Комитетът за защита на германския труд”. Още на 6 май този комитет се разтури, и се основа Германският трудов фронт, към който бързо се присъединиха немарксистките синдикати. Постепенно в Германския трудов фронт се включиха общо 250 по-големи средищни синдикати и други професионални съюзи с техните стотици поделения.

На 10 май 1933 г. се състоя, под покровителството на Фюрера, първият работнически конгрес, на който Германският трудов фронт получи своето основно устройство. Най-после се саморазтуриха и работодателските съюзи, насочвайки своите членове към Германския трудов фронт.

Известна част от първата работа беше постигната. От големия брой съюзи, организирани на най-противоречиви начала, произлязоха, за всеки стопански отрасъл, по един единен съюз. Съединителното звено на тези клонови съюзи беше тогавашният Германски трудов фронт. В следващите по-големи периоди на развитие, сравнително по-самостоятелните клонови съюзи организационно се сляха един в друг. Те загубиха самостоятелността си и станаха неразделна част от единния Германски трудов фронт, под наименованието „Държавни общности в предприятията”. И тези общности бяха обаче само един преходен стадий, от който най-после се разви днешната организационна форма на Германския трудов фронт. Днешните нарочни служби на Германския трудов фронт нямат нищо общо със старите съюзи⁴.

На 27 ноември 1933 г. се създаде националсоциалистическата общност „Сила чрез радост”, която се включи в Германския трудов фронт, с цел да се ликвидира, и от към културната страна, с материалистичната едностранчивост на социалната класова борба.

Една година по-късно, на 24 октомври 1934 г. чрез постановлението на Фюрера върху същността на Германския трудов фронт, бяха поставени целите и идейният градеж на организацията. Оттогава Германският трудов фронт, с покачващ се градус, стана „обществен съд за разтопяване, в който постепенно ще се създаде един нов германски човек”⁵.

Националсоциалистическото движение, според своя светоглед, отхвърли класовата борба. То я разгледа като най-лошата цепнатина в народното единство. През

⁴ Сравни стр. 30.

⁵ Цитирано из речта на Фюрера, произнесена на 1 май 1934 г. при държавния акт на празника на националния труд в Темпелхов край Берлин.

време на борбата, националсоциалистическата германска работническа партия не поддържаше никаква организация на класовата борба. Нейните устройства бяха във всяко отношение политически бойни съюзи. Това важи също за организацията на националсоциалистическите клетки в предприятията, които от 1928 г. подкрепяха борбата на движението в предприятията. Организацията на националсоциалистическите клетки в предприятията не беше никакъв синдикат; нейните членове принадлежаха към старите професионални сдружения дотолкова, доколкото същите не бяха освободени чрез изключване от националсоциалистическата партия. Организацията на националсоциалистическите клетки в предприятията беше една политическа ударна група, от която, без съмнение, тогава израснаха силите, които през 1933 г. създадоха Германския трудов фронт. Днес организацията на националсоциалистическите клетки в предприятията важи като организационно групиране на принадлежащите към Германския трудов фронт ръководни партийни другари. Числото на записаните членове в организациите на националсоциалистическите клетки в предприятията, при поемането на властта от националсоциалистите - на 30 януари 1933 г., е възлизало кръгло на 300 000 души. До 2 май, денят на завземането на синдикатите, това число се покачи на около един милион, докато общият брой на членовете на синдикатите до тази дата възлизаше на 5 милиона (срещу около 7-8 милиона при най-високата точка). Числото на членовете на Германския трудов фронт се покачи в първата година на своето съществуване от 5 милиона на 14 милиона и оттогава се повече от удвои.

Цел и същност

Въпреки че Германският трудов фронт води своето начало от групирането на някогашните синдикати, чиновнически дружества, работодателски сдружения и други организации, той не може да бъде сравняван по своите задачи и по своята същност с нито една от тях.

Германският трудов фронт е преди всичко политическа организация, а не стопанска. Като присъединен съюз към националсоциалистическата германска работническа партия, той е член на националсоциалистическото движение.

Законната основа за дейност на Германския трудов фронт е дадена в заповедта на Фюрера върху: същността и целта на Германския трудов фронт от 24 октомври 1934 г., в която се казва:

„Германският трудов фронт е организация на трудещите се с ума и ръцете германци... Целта на Германския трудов фронт е основаването на една истинска народна и дейна общност на всички германци. Той се грижи, щото всеки трудещ се германец да може да заеме своето място в стопанския, културния и физическия живот на нацията, което ще го направи способен за най-голяма производителност и което ще гарантира на нацията най-голяма полза. Германският трудов фронт е един съюз, който се включва в националсоциалистическата Германска работническа партия... Ръководството на германския трудов фронт е в ръцете на националсоциалистическата работническа партия. Организационният ръководител на националсоциалистическата германска работническа партия в Райха ръководи Германския трудов фронт. Той се назначава от Фюрера и държавния канцлер...”

Германският трудов фронт осигурява обществения мир, като поддържа разбирането, че водачите на предприятията са пълномощници на исканията на

работници, а при последните поддържа разбирането за положението и възможностите на предприятието. Германският трудов фронт има за задача да постигне онова съглашение между интересите на правоимащите, което най-много отговаря на националсоциалистическите основни начала... Необходимото представителство на всички участващи в това изравняване е изключително работа на Германския трудов фронт... Германският трудов фронт е носител на националсоциалистическата общност „Сила чрез радост“. Германският трудов фронт се грижи за професионалното обучение. Освен това, той има за задача да изпълни онова, което му е предоставено със закон от 24 октомври 1934 г.⁶ чрез самопомощните уредби на Германския трудов фронт: в случай на нужда се гарантира на всеки негов член запазване на съществуването му; изравняване пътя на възхода на способните сънародници-земеделци, или пък им се помогне в тяхното самостоятелно препитание, ако е възможно дори със собствена земя за обработване.

В това изброяване основните задачи на Германския трудов фронт се има предвид само ползата за народната общност, но не и едностранните интереси на която и да е заинтересувана страна. С това националсоциализмът не отрича индивидуалните интереси на своите поданици. Тези интереси обаче ще бъдат сведени до една служеща роля. По поръка на националсоциалистическата германска работническа партия, Германският трудов фронт се грижи подробно за трудовите условия, заплатите, осигуряване старините, здравеопазването, за построяване жилища, за цени, печалби и много други материални неща, които под други държавни форми дават повод за основаването на съответните организации, застъпващи интересите на членовете на Германския трудов фронт.

Всички тези въпроси не се разглеждат от гледището на личните интереси на известни среди - членове на трудовия фронт, но изключително от гледището на общото народно благо. Вследствие на това, Германския Трудов фронт не може да бъде представен като някаква „практическа“ организация. Той не е свърза с никаква друга заповед, освен с тази, която дава националсоциалистическото движение, а именно, олицетворява постоянно будната обществена съвест на народа. В тази си дейност Германският трудов фронт е напълно свободен в своето държане и своето становище. Той не е задължен към никак среди, било с никаква служба, или от благодарност. Той насочва от време навреме вниманието на политическото ръководство на народа, оттам където чакат разрешение неотложни обществени задачи, независимо от това, дали те са в средите на работодателите или на работниците, на дребните самостоятелни занаятчии и в други народни групи. Германският трудов фронт: вижда и оценява всички събития в социалния живот под погледа на народната производителност и жизнена сила на германския народ.

Следователно, според това, Германският трудов фронт не е някакво сдружение, чието настоятелство или други негови органи са в служба на волята на мнозинството членове. Като част от националсоциалистическото движение, той е независим от подобни връзки, напълно независимо от това, че те вследствие на многостранността на стичащите се в Германския трудов фронт интереси, практически са невъзможни. Теоретически, Германският трудов фронт, в правов смисъл, може да съществува без един единствен член, и неговата функция може да се упражнява от чиновници, назначени от партията и от държавата. Въпреки това обаче той набляга твърдо на това, да има по възможност голямо число членове и то не само защото членовете плащат вноски. Доброволното членуване в Германския трудов фронт означава за

⁶ Закон за уреждане на националния труд и изпълнение на постановленията и наредбите.

творците от всички обществени слоеве на народа едно постоянно подновяващо се изповядване на националсоциалистическия строй⁷. Същевременно с това стои непрекъснато отворен непосредственият път на творящия народ към националсоциалистическия законодател.

Член на Германския трудов фронт може да стане всеки творещ германец; членуването в други организации не заменя членуването в Германския трудов фронт.

За осъществяването на възложените му от Фюрера задачи, Германският трудов фронт върви по много, стоящи един до друг, пътища, всеки от които постига целта си от една нарочна страна.

От голямо принципно значение е особеността на Германския трудов фронт, която осигурява съзвучието между националсоциалистическото възпитание и създаване воля на обществото. Чрез своите органи Германският трудов фронт се грижи, щото всички произшествия на трудовия живот да бъдат турени в изпълнение духа на националсоциализма, както и да приближи с националсоциалистическо държане всички трудещи се към въпросите на всекидневния живот. Същевременно обаче Германският трудов фронт се стреми да разреши основно, чрез обичаите или закона, всички появили се в трудовия живот въпроси, като за това подбира най-подходящото време и най-подходящата форма. Докато възпитателната дейност на Германския трудов фронт се стреми да направи основните начала на националсоциалистическия светоглед правило за всекидневния живот, създадената воля извлича полезни заключения, чрез светогледно задълбочаване, и от опита на всекидневния живот, за по-нататъшното развитие на социалните обичаи и за подобрение на обществените закони.

Близо до тези две елементарни възможности за действие, на разположение на Германския трудов фронт стоят още две други възможности, които не са отдалечени много една от друга: социално настояничество и съвещание на трудещите се сънародници, както и организациите на социалната самопомощ. Ръководителите на службите на Германския трудов фронт стоят безплатно, по всяко време, на разположение на трудещите се със своите съвети по всички въпроси из трудовия живот. Те са еднакво полезни със съветите си из социалните области, както за работодателите, така и за работниците, дребните занаятчии, домашните помощници или селяните. При социалните спорове, Германският трудов фронт за последен път прилага миролюбивите пътища. През последните години, осем десети от всички спорове в трудовите отношения, с посредничеството на Германския трудов фронт, без помощта на съда са

⁷ Над $\frac{9}{10}$ от всички творящи германци са членове на Германския трудов фронт. Малко преди избухването на войната, Германският трудов фронт имаше в тогавашните граници на Райха над 23 милиона еднолични членове. Към това число трябва да се прибави и това на корпоративните членове, което след като се отстранят двойните преброявания, възлиза на кръгло 10 милиона.

„Корпоративни“ членове на Германския трудов фронт са онези включени организации, които, въз основа на нарочни споразумения с Германския трудов фронт, са се присъединили като затворени в себе си организации. Членовете на тези организации могат обаче, въпреки всичко, да придобият еднолично членство в Германския трудов фронт.

„Корпоративни“ членове на Германския трудов фронт са, между другите, и членовете на: Културната камара на Райха; Ведомство по прехраната на Райха; Съюза на германските агрономи на Райха; Организацията на промишленото стопанство; Съвета на вещите лица за народното здраве; Съюза на адвокатите; Съюза на германските чиновници на Райха; Националсоциалистическия учителски съюз; принадлежащите към трудовата повинност, войската и Съюза на милосърдните сестри. Въобще, практически, всички по-значителни професионални или стопански организации са включили своето съществуване в Германския трудов фронт.

били сами уреждани между участващите⁸. Същевременно, поради разширението на националсоциалистическото схващане, социалните организации на германското стопанство са отбелязали един огромен подем⁹. Заздравените чрез това социални отношения са позволили на така наречените самопомощни служби да си поставят във висока степен градивни задачи.

Помощните каси, потребителните сдружения, образователните институти и задруги на по-раншните съюзи бяха средства на класовата борба и защита срещу една извънредно силно стопанска съдба. При съюзите на бившите синдикати една значителна част от разходите са отивали за подобни отбранителни цели, без с това да се постигне един действителен принос за новия обществен ред. Откакто безработицата, стачките и локаутите не обременяваха повече социалното положение на Германия, Германският трудов фронт можа да посвети своите финансови средства, в постоянно растящи размери, за такива уредби, които подтикнаха напред социалния напредък.

Още през 1933 г. бе основана националсоциалистическата общност „Сила чрез радост“, за да създаде съзвучие между труда и свободното време. Естествено, че това изискваше в първите години допълнителни вноски. Скоро обаче тази организация започна сама да се издържа, въпреки че програмата ѝ бе значително разширена¹⁰. Така Германският трудов фронт създаваше от година на година все нови уредби, които в късо време, без по-нататъшни допълнителни вноски, се оказаха способни да съществуват като самостоятелни организации. В течение на годините се яви един голям кръг от уредби, за трудова просвета и производствено заздравяване¹¹, с цел да се подобри стопанското положение на творящия народ. По тоя начин Германският трудов фронт стана вече един значителен фактор в стопанския живот на нацията.

Само този кратък преглед е достатъчен, за да се обозначат основните различия, които съществуват между Германския трудов фронт и общественopolитическите уредби на другите държавни форми. Досега навсякъде се опитваше, чрез една или повече или по-малко обтегната организация на стопанските интереси, да бъдат изравнени или облекчени привидно неразривно свързаните със същността на капитализма социални напрежения. Напротив, националсоциализмът направи опита, за първи път в социалната история, чрез Германския трудов фронт, да проведе социалния мир и доволство, независимо от пред полагаемата противоположност на особените стопански интереси. Без съмнение, това намерение е осъществимо, ако съотношението

⁸ Правно-съвещателните служби ежегодно се занимават с исканията на кръгло 3¹/₂ милиона правотърсещи. По-голямата част от тези случаи са уреждани чрез лични съвети. Все пак, средно годишно остават кръгло 700 000 „спорни“ случаи, които се уреждат, както следва: 26 000 случаи по решение на трудовите съдилища; 200 000 случаи постъпват в разните инстанции на общественото осигуряване. Освен това, средно ежегодно приключват 300 000 доброволни преговори и над 200 000 извън съдебни споразумения при една оспорвана стойност на повече от 200 милиона райхсмарки.

⁹ Според едно изследване на Трудово-научния институт, въз основа на едно голямо число баланси на предприятия, средно 6 до 12 на сто от разходите за възнагражденията предприятията употребяват доброволно за социални изпълнения.

¹⁰ Националсоциалистическата общност „Сила чрез радост“ устройва годишно около 200 000 уредби, които се посещават от 95 милиона души. Числото на участващите се разпределя, както следва (средно на година):

Пътувания и странствувания	10 милиона участващи
Спортни уредби	23 милиона участващи
Забави	55 милиона участващи
Поучителни уредби	7 милиона участващи

¹¹ Числото на участващите в устройството за професионалното усъвършенствуване на Германския трудов фронт възлиза напоследък над 4 милиона годишно.

между икономическата и социалната политика ще може да се разгледа от една съществено друга последователност, отколкото от тази, която беше станала общоупотребяема след повдигането на капитализма.

Социалната политика важеше досега общо като разпределение на стопанския доход между отделните класи и отделните поданици. Следователно, социалната политика стоеше на края на стопанското кръгообращение; тя приемаше резултата на капиталистическия производствен процес във формата, размера и на мястото, както я показваше икономическият ред. Възможността за действието на социалполитика остана ограничена върху това, как да се изравни производственият процес - под начертаните обстоятелства на икономическата политика - че да произлязат по възможност по-малко несправедливости. При това разглеждане на социалната политика едва ли остава друг избор, освен да се задоволи, при всички основни въпроси, с познанието, че решителни изменения не са възможни и затова трябва да се ограничи в духа на християнската любов към ближния, да лекува грижливо най-лошите рани на икономическата борба, или - ако не можеше да устои на едно подобно признаване на даденото положение - обявяваше война на съществуващия ред до последна капка кръв. Социалната политика беше, следователно, или смирен болник или безпрепятствена класова борба. Едно друго схващане на социалната политика, докато ѝ се възлага да оправи начертаните от стопанството факти, е невъзможно. Националсоциализмът взе пръв решение, между всички добрави се до власт политически движения на днешно време, да отрече първенството на стопанската мисъл в реда на социалните отношения.

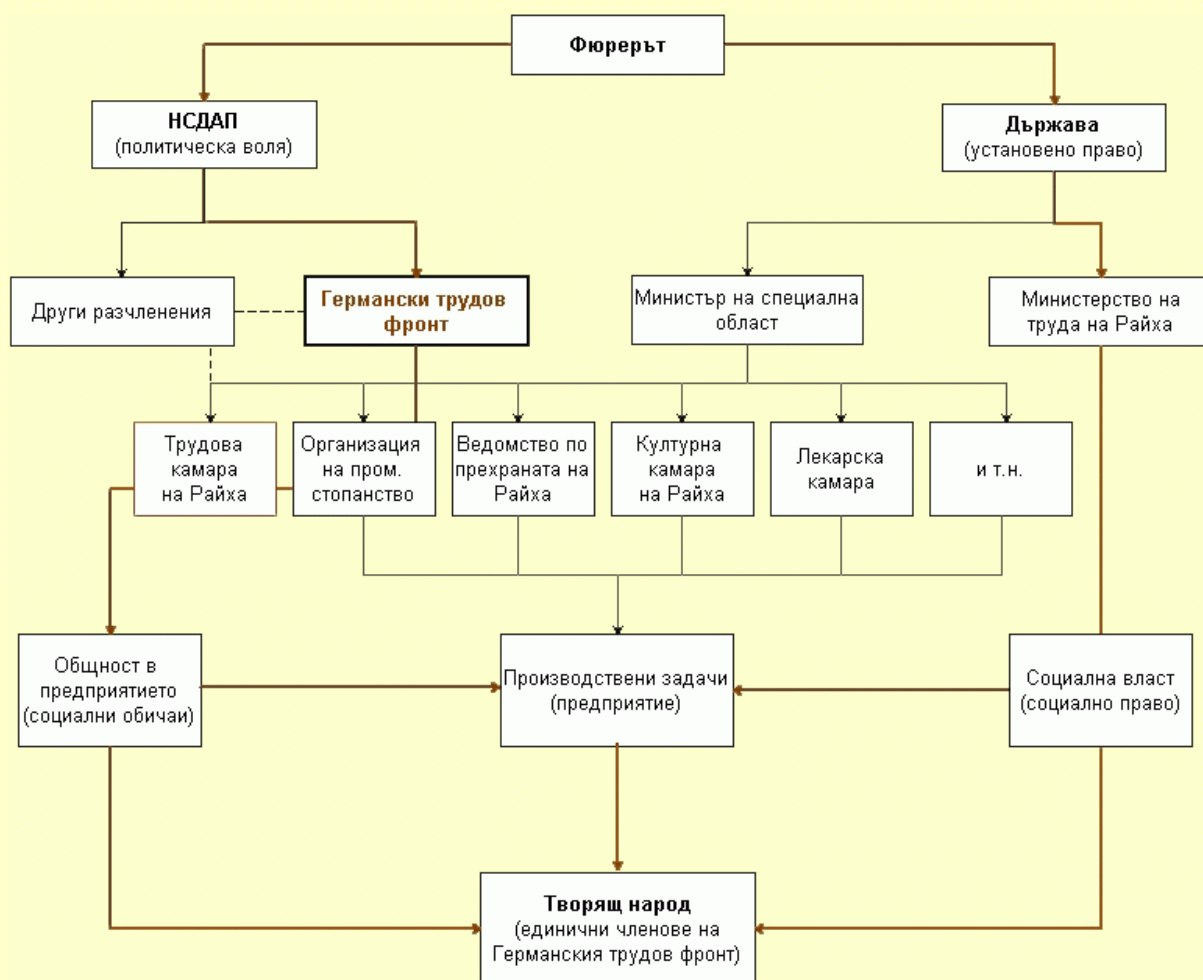
Националсоциалистическият социален ред не е резултат на един икономически производствен процес, а последствие на едно политическо решение. Социалният ред на националсоциалистите стои в началото на нещата; той е неотменим политически факт, с който стопанството се споразумява. Стопанството не определя, кои части от националния производителен доход ще трябва да се спестят за социални задачи. Политиката възлага на стопанството; задължението, което, в името на националните интереси, изготвя необходимите блага на домогващия се обществен ред. Разбира се, отговорният политик е принуден непрекъснато да се осведомява върху производителността на поставеното от него стопанство. Той не може да изисква повече, отколкото са в състояние да произведат заетите в стопанството хора. Това от само себе си разбиращо се съображение върху уредбите и преди всичко, върху творящите люде, не възпрепятства да се прогласи предимството на политическите пред стопанските въпроси, като неотменимост на основния закон на националсоциалистическия строй, също и по отношение на социалното съжителство на сънародниците. Последователният ред на това предимство е създадената в Германския трудов фронт социалполитическа организация на националсоциалистическата германска работническа партия. Извън политическата сфера на партията са останали необходимите организационни връзки на стопанските предприятия, за преодоляването на материалните производствени задачи. На тях е предоставен ред в стопанския свет, според началата, които партията е поставила от политическо гледище.

Партия и държава в германския социален ред

Характерните отличия на Германския трудов фронт от класовоборческите, професионалните или корпоративните социални строеве, в миналото или в настоящето, почиват върху две особености, които от националсоциализма оформиха германската народна общност. Едната от тези особености има по начало противоположно отношение към стопанството и социалната политика на либералната държава, другата почива върху разпределението на задачите между държавата и партията.

Свързаното с националсоциалистическия светоглед предимно положение на социалните пред стопанските въпроси, от завземането на властта на 30 януари 1933, премина разни степени на развитие. Първите организационни мероприятия след основаването на Германския трудов фронт през м. май 1933 г. немаха нищо общо с по-късно последвалите основни устройства, освен С това, че те създадоха помощната скеля за преустрояването на социалната конституция. Впрочем, социалното събитие през революционната 1933 г. се характеризираше почти изключително като личен почин на упълномощените от политическото водачество националсоциалисти, а не като конституционно законодателство.

Партия и държава в германския социален ред.

Промяната в общественото убеждение намери своето първо най-обширно закононо отражение в закона за уреждане на националния труд от 20 януари 1934 г. Този закон изрази за първи път в общо свързваща формулировка мисълта за общност на предприятието. В този смисъл той действително стана един вид основен закон на устройството, въпреки че уредените чрез него ред технически въпроси намериха впоследствие много по-добро разрешение, отколкото това беше възможно по-рано. Основните мисли на този закон за уреждане на националния труд са в основата си следните:

1. Всички дейни германски сънародници в едно предприятие образуват общността на предприятието, начело на която стои водачът на предприятието. Той е отговорен пред народа за социалното добро и зло на нему поверените работници. Водачът на предприятието не е „господар в дома“, а пълномощник на нацията.

2. Възникналите в общността на предприятието социални въпроси трябва да бъдат изяснявани и разрешавани в пълно доверително сътрудничество от водача на предприятието и работниците, според основните правила на взаимно другарско задължение за верност и по възможност без съдействието на външни служби. Законите, издадени от държавата, са естествена изходна точка на всички действия в общността на предприятието, а целите, поставени от националсоциалистическото движение, са резултат, към който трябва да се стремят всички участващи.

3. Като орган на общността, в предприятието е служи доверителният съвет, към който принадлежи, както водачът на предприятието, тъй и част от работниците, ползващи се с доверието на своите другари. Доверителният съвет¹² трябва да улеснява постоянната и непосредствена връзка между водача на предприятието и поверените му работници и да способствува за взаимно разбирателство.

4. За уреждането на спорни случаи, които и при най-добра воля не могат да бъдат разрешени в самото предприятие, е призовано от държавата, за по-големите околии, така нареченото доверено лице (попечител) на труда в Райха; той решава, когато някои от участниците се обърне към него, или когато намесата му става необходима поради явно престъпване на народнообществените закони. Довереното лице на труда в Райха е надзирателен орган, който трябва да се грижи за безусловно изпълнение на социалните закони, издадени от държавата.

5. Докато довереното лице на труда в Райха бди за изпълнението на социалните принципи, консолидирани и едновременно с това осигурени закони, предписания и наредби, Германският трудов фронт възплава волята за непрестанно развитие на народната общност. Докато довереното лице на труда в Райха преглежда направеното, осигурява и изглажда, Германският трудов фронт носи отговорността за всичко проектирано и бъдещо, към което трябва да се стремим. Със своите клонове той достига и до предприятието, където началникът на предприятието¹³ заедно със сътрудниците си държи будна волята за формиране на националсоциалистическото движение и я привежда в сила. Началникът на предприятието е член на общността на предприятието и особено достоен за доверието; ето защо в повечето случаи той бива

¹² Първоначално доверителният съвет се избираше. Напоследък той се свиква. Формалното изменение обаче е оставило значението му непокътнато. Той не е „съвет на работници“, който изисква или решава, но платформа, на която се събират заедно водачът на предприятието и работниците, за пълно доверително разискване.

¹³ Сравни стр. 26.

член на доверителния съвет, следователно и член на тесния работен кръг на общността на предприятието, образуван около водача на предприятието.

Около тези основни мисли се групираха в закона за уреждане на националния труд по-голямото число от отделни предписания, които са отчасти, както вече споменахме, междувременно изпреварени чрез по-нататъшното развитие, без обаче, поради това, да са били засегнати и изменени основните мисли. Докато на Германския трудов фронт е възложено постоянното развитие на социалното формуване на волята, устройствата на държавното социално управление¹⁴ се занимават със задържане на постигнатото, като прилагат и бдят над правото, станало закон. Поделението на задачите между Германския трудов фронт, като орган на националсоциалистическата германска работническа партия, и учрежденията на държавното социално управление може да се схване в цялото му значение, разбира се само когато се има предвид особеността на общото отношение между партията и държавата в националсоциалистическия Райх.

Партията и държавата са един до друг стоящи стълбове на германския националсоциалистически Райх. Това, което в Германия се разбира накратко под държава, е обхващането на всички ония устройства, които имат за задача да поставят националния живот върху сигурна основа. Държавата превръща волята, която се създава от партията, в законодателно дело. „Партията заповядва на държавата”. Тия думи из една реч на Фюрера, произнесена на конгреса на националсоциалистическата германска работническа партия през 1935 г., са израз на факта, че националсоциалистическата германска работническа партия в Германия заема оная роля на държавно право, която в други видове държави принадлежи на парламента, като видим израз на народния суверенитет. От партията изхожда водачеството на държавата, на върха на което стои преди всичко Водачът на германския народ. Ако понякога тия свръзки изглеждат трудни за разбиране, то е поради това, че традиционният израз „партия” означаваше само една частична организация, докато всъщност националсоциалистическата германска работническа партия е единствената и изключителна политическа партия на германския народ. Щом обаче националсоциалистическата германска работническа партия има това изключително представителство на политическата воля на германския народ, тогава тя не може да бъде подчинена част на всичко обхващащата държава, което би допаднало на една единствена партия, например в една монархия или друга държавна форма, чийто суверенитет непосредствено и напълно се свежда върху самия народ.

Както при големите политически събития, органите на партията, призовани от Фюрера, направляват политическата воля, която чрез действия на високопоставени личности държавата превръща в действителност и ги поддържа, така това става и в социалната област чрез Германския трудов фронт. Без съмнение, това не се развива така, че всички функционери на Германския трудов фронт да разполагат непосредствено с право да ръководят държавните власти, предприятията или отделните сънародници. Напротив, представителите на Германския трудов фронт в страната не могат в никой случай да заповядват; те са изключително призвани да проповядват социалната воля на националсоциалистическото движение и да поддържат будна социалната съвест в германските сънародници.

¹⁴ Към тези държавни устройства принадлежи, преди всичко, целият подведомствен апарат на Министерството на труда на Райха, следователно: държавните доверени лица (попечители) на труда, трудовите служби, уредбите на обществените осигуровки и други подобни.

Ето защо представителите и службите на Германския трудов фронт никога не постъпват спрямо трудещите се сънародници, предприятията и властите на държавните социални учреждения като заповядващи полицейски органи; тяхната роля наподобява много повече на един проповедник с широк светоглед. Конкретното и осезаемото политическо влияние на Германския трудов фронт се движи, напротив, всякога по пътя на общо политическо формуване на волята, т. е. по пътя през политическия връх на движението към върха на държавата.

По нареждане на партията, Германският трудов фронт проявява своето влияние и своята воля при социалното законодателство на Райха.

Не е нужно различните форми, в които се извършва това сътрудничество, да бъдат тук поотделно разяснени. Трябва обаче да се схване, че възможността за действие на Германския трудов фронт, по отношение на долните среди, се изпълнява по други правила, отколкото тези по отношение на горните среди. Германският трудов фронт действа върху долните среди чрез поощрение, пример, съвети и настойничество, докато по отношение на горните среди той е призван за обобщаване на всички опити, добити чрез обширна дейност, в юридически правила, които щом станат обществено необходими и достатъчно назрели, влизат в основата на законите и наредбите на държавното социално управление. При тия обстоятелства, дейната формуваща се социална воля в Германския трудов фронт е винаги в значително превъзходство пред правните норми, имащи сила в социалното управление. Но това в никой случай не означава, че държавните правни норми са „назадничави“, и че накуцват след живото волево развитие на политическото движение. Тия зависимости не могат да се мерят с мярка, която би била наместо в парламентарно управляваните държави, в което държавата и нейното законодателство, само против волята се, колебливо отстъпват на желанията, изявени от партийните интереси, и където поради това държавата с бюрократизма си по необходимост става назадничав, ако не дори реакционна. В националсоциалистическата държава социалното законодателство зае едно съществено изменено положение в противоположност на либерално-демократическия обичай в миналото.

Господстващата чрез парламентарните противоречиви интереси либерална държава имаше навика, както своята предшественица през време на абсолютизма, да полага абсолютната норма на социалните действия при своите закони. Социалният ред и социалното положение бяха толкова добри или лоши, колкото и социалните закони. Всичко, на което липсваше законодателна основа, практически не съществуваше. Социалното положение се нивелираше от височината на законните предложения. Вследствие на това, беше винаги трудно да се постигне насила един действително социален напредък, тъй като закони можеха да бъдат издавани само когато имаше поне малък изглед, че ще могат да бъдат разбрани и следвани от всички кръгове на народа. Дори и когато в значителни части на народа отдавна съществуваша способността и готовността, т. е. преди всичко, разбирателството за прокарване на тая или оная социална мярка, при различните обстоятелства, едва след години или десетки години, можеше да се приведе в закон, т. е. когато и останалите части на народа са били също така напреднали в икономическото си развитие или в социалното си съзнание. При тези обстоятелства, законодателството, действително, беше останало много назад от това, което от значителни части на народа се схващаше вече като нещо естествено и разбиращо се от само себе си; следователно, законодателството беше винаги „назадничаво“ в точния смисъл на думата. Обаче, въпреки неговата назадничавост по отношение на действително съществуващите социални възможности, социалното положение значително се определяше от „назадничавите“ закони. Само нарядко се

намираха отделни групи от граждани, които по свой почин допринасяха за интересите на социалния напредък повече, отколкото им беше пред писано от закона. Тия обстоятелства спомогнаха особено за това, щото в либералния държавен строй точно тоя период на бързо и широко икономическо развитие да бъде изпълнен от постоянни социални борби.

Националсоциализмът, в най-съществените части на своя светоглед, е обоснован от решението да сложи край на безползното изхабяване на силите чрез социалните борби на интересите и да въведе, на мястото на класовата борба, продължителен социален мир. Тъй като националсоциалистическата държава трябва да държи сметка за това, че отделните части на нейния народ и на нейното народно стопанство са се развивали и напредвали с различна бързина, то и националсоциалистическото законодателство може да се движи само по най-ниската граница на социално задължение, достижима за всички сънародници, всички икономически клонове и предприятия. Социални закони, които не могат да бъдат съблюдавани от значителни части на народа и на народното стопанство, понеже наредбите им надвишават съществуващата в момента производителна сила, са в повечето случаи по-лоши, отколкото никакви закони. От друга страна, едно политическо движение, което се стреми към общественото добро така, както националсоциализма, не може никога и при никакви условия да се примири с обстоятелството, щото части от народната му общност да творят по-малко, отколкото биха били в състояние да дадат при дадените обстоятелства. Националсоциализмът иска, в икономическата, социалната и във всяка друга област в живота на народната общност, всеки сънародник и всяка група от народа да твори максимум от това, което ѝ е възможно при дадените условия. Следователно, социалният строй трябва сега, много повече от всеки друг път, покрай съблюдаването на писаните и валидни за всички права, да се крепи върху пълното използване на работата, допустима и извършена във всеки отделен случай. Съблюдаването на законите е естествено и неоспоримо предусловие за общностния живот, чиито форма и съдържание се определят окончателно едва с пълното изчерпване на творческите възможности. Късото разстояние между най-долната граница на социалните съотношения, станала общозадължителна и естествена чрез закона, и между желателната в интереса на народната общност производителност - и допустима в отделния случай - определя полето на действие, което е предоставено на Германския трудов фронт спрямо учрежденията на държавното социално управление и нуждите на индивидуалното стопанство. От тук произлиза едно постоянно взаимодействие между волята за формуване на Германския трудов фронт и законодателните необходимост и на държавните учреждения.

Социалните устройства, станали постепенно, чрез поощрение и пример на Германския трудов фронт, общо благо, биват обхванати от държавното законодателство и непоколебимо запазени за бъдеще, докато политическата воля за формуване продължава да действа, преминавайки създадената по този начин най-малката законна граница на социалните условия. Това постоянно взаимодействие между общоизвестната волева сила на Германския трудов фронт и запазващата сила на държавното законодателство и управление може да се проследи и между всички мерки, които са последвали от вземането на властта в ръцете на националсоциалистите в Германия.

Когато на 30 януари 1933 г. бе съставено първото правителство на Райха под националсоциалистическо ръководство, социалното ръководство, политическото, икономическото и социалното положение беше така разстроено, че социалните закони, издадени през последните десетилетия, съществуваха практически само на книга.

Повече от една трета от работещото население беше без работа и препитание. Държавните финанси бяха разстроени. Държавното стопанство беше разрушено, социалните общностни устройства, които по-рано служеха за пример на света, стоеха пред разгром. Затова първият период на националсоциалистическата социална политика беше изпълнен от стремежа да се приведат в движение навсякъде ръждясалите и спрели колелета и по този начин да проведат унаследената социална политика на германския народ, колкото и бедна да беше в отделните си прояви. В този пръв период на националсоциалистическата социална политика, който в по-голямата си част беше изпълнен от грижата за създаване на работа, не можеше да се говори за преобразование. Като напредък можеше вече да се отбележи обстоятелството, когато в края на първата година на националсоциалистическото управление можеше да се установи, че социалните условия се бяха утвърдили. В този стадий на развитие беше издаден законът за уреждане на националния труд, който следователно, е бил първото установяване на положение, след приключването на най-необходимите подготвителни работи.

Законът за уреждането на националния труд документира обаче положението на развитие, в което се намираше масата на трудещия се народ, масата от водачите на работниците в предприятията в края на 1933 и началото на 1934 г. Върху тая основа се разви после оная социална самоотговорност, която на първо място характеризираше досегашния развой на националсоциалистическата социална политика. Предприятие след предприятие биде обхванато от Германския трудов фронт и възприе цялото богатство на националсоциалистическите мисли. Предприятие след предприятие се опита да превърне в дело мислите, възприети от новото движение; това бе постигнато отчасти с по-голям, отчасти с по-малък успех, според разполагаемите средства. Скоро след оповестяването на закона за уреждане на националния труд можеше да се установи, че социалното положение, до което се отнасяше в основата си този закон, в решаващи точки беше напълно променено чрез практиката.

Новите тарифни нареждания¹⁵, издадени последователно от доверените лица на труда на Райха отбелязваха този напредък, при който обаче критичният наблюдател трябва също да има предвид, че тарифните нареждания обхващат само ония условия, които се считат от всички участващи за напълно естествени и неоспорими. В онзи момент действителното развитие на по-големите предприятия и стопанските клонове отдавна беше изпреварило „модерния“ тарифен режим. Почти същото се отнася и до реда на предприятието, издаден от самите предприятия за собствения им кръг на дейност. Общо може почти да се каже, че в социално отношение предприятията се отличават с много по-голяма изпълнителност на работата, отколкото се отбелязва в реда на предприятието. Също и редът на предприятието съдържа най-вече само това, което общността на предприятието признава за себе си като траен, неизменен закон на действие, при което едно подобрение на състоянието, взето за основа на реда в предприятието, е всякога възможно.

Това развитие е стигнало сега до известен застой поради необходимостта на военното стопанство. Войната и нейната стопанска подготовка изискваха толкова тежки и преди всичко, неправилни посегателства върху националния стопански живот, че, в интереса на социалното изравняване, не можеше да бъде оправдано, социалното развитие да се предостави на случайности, които по необходимост последваха от

¹⁵ При завземането на властта от националсоциалистите бяха намерени кръгло 13 000 тарифни договори. Оттогава са издадени около 7 000 нови тарифни нареждания.

военно-икономическата намеса. Предприятия престанаха да работят; милиони работници трябваше, за късо или по-дълго време, да бъдат преселени. Изникнаха нови предприятия. Възможността за печалба на стопанските клонове се променяха понякога от ден в ден. В безбройни случаи можеше да се предвиди, че тия промени са еднократни и много често само преходни и нетрайни. Би било неотговорно да се допусне, щото всички тези аномални стопански промени да се отразят без друго върху социалните положения. Още през управлението на четиригодишния план, преди всичко обаче от началото на войната, трябваше да се постигне насила един вид социалполитически застой т. е. за през време на войната свободната отговорност за социалното развитие в решаващи точки съзнателно да бъде отнета от участващите и предоставена на заповедта на държавата. Впрочем, колкото по-продължително става този насилствено извикан социален застой, толкова по-задължителна се явява необходимостта, след свършването на тази война, социалното развитие да се поведе окончателно по пътя, предписан от програмата на националсоциалистическата партия. Германският народ ще си създаде, според волята на Фюрера, социално законодателство, което най-после окончателно ще отстрани ония фактори, които в миналото са били причина за социалните размирици.

Към причините за социалните раздори се числи, на първо място, несигурността на социалното съществуване. Забележително е, че социалните размирици, не само в Германия, достигаха най-високата си точка винаги в ония времена, които изглеждаше, че способствуват за особено блестящо икономическо развитие. Ако и печалбите да се повишаваха и употребата на всички важни блага да се бе увеличила дори и в широката народна маса, все повече и повече изчезваше чувството на социална сигурност. Преселването на значителни части от народа, свързано с капиталистическото развитие, нарастващото поделение на труда и преди всичко, нарастващата парично-икономическа зависимост на отделните домакинства станаха причина, щото все по-голяма част от германския народ да стане зависима от случайностите на ония колебания, които са общоизвестни под името конюнктури. Икономическата съдба на отделните семейства не можеше да се предвиди и определи за-напред. Времена, в които се печелеше добре, внезапно биваха заменени от периоди на най-дълбока мизерия, без обаче средно взетият сънародник да е бил в състояние да познае причините на тези бързи промени, още по-малко да се опълчи при най-малък изглед за успех против тази безмилостна съдба. Постоянната смяна между премного заетост и безработица, между високата конюнктура и криза, падане на цените и поскъпване, пълното безсилие спрямо съдбата, която не можеше нито да се предвиди, нито да се предотврати, създадоха в масата на трудещия се народ все по-силно чувство на безправие, още повече, че социалните условия и в друго отношение се постепенно влошаваха. Благородните и гражданските висши кръгове все повече биваха задушавани и от новите слоеве на една парична аристокрация, издигнала се през време на капитализма; тая парична аристокрация, с грубост и безогледност, си присвои правото на икономическа свобода. Така наречената култура стана привилегия на един горен слой, който беше издигнал неразбиваеми стени между себе си и народната маса. В по-голямата си част народът трябваше да се задоволи с ония „културни блага“, с които милостиво или небрежно го даряваше висшето съсловие.

Но тъй като, заедно с напредващото механизирание на стопанството и с увеличаващото се разпространение на общото благо на образование, растяха по силата на закона, и културните искания дори и на тъй наречените долни съсловия, от противоположното развитие на общественото разцепление и културно изравняване изникнаха социални напрежения, които се увеличиха с шеметна бързина, и само в

незначителната си част бяха от стопански произход. Не само височината на приходите, с които разполагаха отделните семейства, стана решаваща за социалното положение, но то зависеше още повече от степента на сигурността или несигурността, в която се движеха същите тия приходи и преди всичко, от степента на общественото положение, свързано с вида на дейността и височината на печалбите.

Националсоциализмът се занимава най-малко с въпроса, как да премахне различията в приходите и в начина на живеене, които различия се обосновават от духовното и икономическото творчество на отделните сънародници. Напротив, той е убеден, че едно справедливо разграничение на доходите от работата и на социалното положение, направено с оглед на действително извършената икономическа работа от отделния сънародник, е единственото решаващо средство за постигане най-голяма производителност. Доколкото националсоциализмът иска да промени нещо в съществуващите различия, той се задоволява само с необходимостта да предотврати, щото някой да се сдобие с приходи или положение, което не е спечелил или заслужил сам чрез съответна дейност. Но това, което националсоциализмът иска основно да промени, е друго: той счита за свой дълг, да създаде във всеки сънародник чувството на безусловна социална обезпеченост; при това безразлично местото, което заема въз основа на дадените му от природата способности. Който използва силите си в служба на общността, трябва да живее с увереността, че тая общност няма да го напусне дори и тогава когато личните сили, поради неизвестни, непредизвикани от него самия обстоятелства, не биха вече стигнали за осигуряването на неговото съществуване. В този смисъл, националсоциализмът иска да разшири полето на действие на социалното законодателство. Законите не трябва да бъдат вече само правни норми за индивидуални действия; те трябва по-скоро да гарантират на гражданина увереността в неизменност на минималната социална обезпеченост. Върху тази сигурна основа трябва, без съмнение, да се развие безпрепятствено едно съревнование на индивидуалните сили, съревнование, отговарящо на националсоциалистическото богатство на мисли.

Отношение към стопанските организации

На 24 октомври 1934 г., няколко месеци, след като основната мисъл за общността в предприятията беше удовлетворена чрез закона за уреждането на националния труд, във вече споменатата наредба на Фюрера, поставянето целта на Германския трудов фронт можеше да вземе силата на закон. Няколко месеца по-късно, а именно на 21 март 1935 г., се направи още една основна крачка по посока на новия обществен ред. Чрез така нареченото Лайпцигско споразумение между водача на Германския трудов фронт и министъра на стопанството на Райха, разграничението на задачите между организациите на икономическото самоуправление и между Германския трудов фронт се свърза с провъзгласяването на мисълта за социалната самоотговорност. И след това Лайпцигско споразумение развитието не престана. Създадените тогава устройства се измениха отчасти. Запази се обаче основната идея, която може да се сведе в следните ръководни правила:

1. Германският трудов фронт, като организация на всички работещи германци, е духовният двигател на социалното развитие; той разнася националсоциалистическото богатство на мисли чрез своите органи между работещия народ, който в общността на предприятието превръща програмата на дело. Отговорността за делото лежи непосредствено върху членовете на общността на предприятието; те не трябва да се прикриват зад мнимия авторитет на някои уредби, стоящи извън предприятието. Начело на предприятията могат да се поставят съвещателни органи (трудов комитет,

трудова камара и т. н.), но без никакво право за вземане решения и издаване наредби. Те трябва да служат за пояснение на политическата воля и обективната необходимост.

2. Докато Германският трудов фронт със своите уредби служи на постоянното развитие на социалния живот, в който еднакво участвуват водачът на предприятието, работниците и сънародниците, занимаващите се със свободни професии, върху трудовите и икономическите организации на промишленото стопанство, на селячеството и на свободните професии лежи отговорността за изпълнение на задачите, които народната общност възлага на същите икономически отрасли. Тия организации, прехвърляйки грижата за социалното развитие върху Германския трудов фронт, който обхваща всички работещи сънародници, стават напълно свободни да могат с цялата си енергия да се посветят на възложените им стопански задачи.

Това, което се каза тук за „стопанството“, важи в същия смисъл и за другите трудови задачи на народното стопанство. Наред с органите на промишленото стопанство стои Ведомството по прехраната, Културната камара на Райха, Камарата на лекарите, зъболекарите, адвокатите и т. н. На всички тия организации са възложени нарочни задачи, докато въвеждането и затвърдяването на обществения мир е предоставено на Германския трудов фронт¹⁶. Както е казано изрично в § 1 от наредбата на Фюрера за същността на Германския трудов фронт, от 24 октомври 1934 г., членството в подобни организации не може да бъде замяна за членство в Германския трудов фронт. Професионалните и стопанските организации трябва да групират членовете си според тяхното положение в занятието, защото иначе не е възможно едно смислено направление на задачите. Германският трудов фронт, напротив, съзнателно свързва всички членове, без да обръща внимание на тяхното занятие и обществено положение. Предприемачът, собственикът, прокуристът, счетоводителят, майсторът, работникът-специалист, общият работник, слугиня: трамвайният кондуктор - всички са равноправни членове на Германския трудов фронт. Когато Германският трудов фронт организира своите членове в общности на предприятия, т. е. според тяхното общо събиране на едно и също работно място, с това не може да се даде никаква трудова или стопанска организация. Същността на общността на предприятието е независима от всякакви подобни стопански или професионални гледища. Вследствие на това, извън общността в предприятието няма никакви специални разделени съюзи, като, например, съюз за текстилната или металната индустрии или пък за свободните занаяти и т. н. Дори вече в политическите местни групи отделните общности на предприятията се свързват в голяма народна общност. Нарочните служби или докладчици при окръжните, областните или държавните служби в Райха не са организационни върхове на едно специално поделение, а изключително съветници на ръководството на Райха, съответно на областните ръководители на Германския трудов фронт¹⁷.

След Лайпцигското споразумение, идеята за социалната самоотговорност доби едно непредполагаемо задълбочаване; тя се оказа двигател на един социален напредък, какъвто досега при никой друг режим не е могъл да бъде постигнат. Социалната самоотговорност е осъществила хода на мислите в областта на социалната политика. Тя се оказа и при общото разграничение на задачите между държава и партия всред всеобхващащата политика на народната общност на националсоциализма.

¹⁶ За тази цел Германският трудов фронт, чрез своите нарочни служби, е създал съответните свързочни органи, като, например: „Свободни професии“, „Свързочна служба при Германския трудов фронт - ведомство по прехраната“ и т. н.

¹⁷ Подробности - виж стр. 28 - 29.

Организационно изграждане

Началник на предприятието и общност на предприятието.

Германският трудов фронт обхваща работещия сънародник в неговото работно място. Най-малката организационна единица, съгласно това, е общността на предприятието. Когато отделното предприятие е много малко, тогава, за да има смисъл едно организационно свързване, членовете на Германския трудов фронт, из една улица, из една част на селището или цялото селище, образуват една организационна единица. Подобен е случаят най-често при по-малките занаятчийски или търговски предприятия, както и при свободните и домакинските занятия.

Представител на Германския трудов фронт в общността на предприятието е началник на предприятието, който със социалполитическите си съвети подкрепя водача на предприятието. Начело на местната организация стои кварталният блоков началник или кварталният началник на клетката.

В общността на предприятията, кварталните блокове и кварталните клетки са обхванати всички членове на Германския трудов фронт, които упражняват занятието си в съответните местоназначения (предприятие, квартални блокове или квартални клетки). Германският трудов фронт обхваща своите членове изключително в работното място, докато най-голямата част от останалите поделения на националсоциалистическата германска работническа партия приема членове от тяхното жилище. При Германския трудов фронт и поделенията му не играе роля положението и занятието на отделните членове. И главният директор, и портиерът принадлежат към една и съща общност на предприятието.

За началник на предприятието се избира особено отговарящ за тая длъжност член на предприятието. Да бъдеш началник на предприятието - не е занятие, а почетна длъжност в националсоциалистическото движение. Качеството на началник на предприятието е свързано с принадлежността към предприятието; никое чуждо на предприятието лице не може да стане началник на предприятието.

Към задачите на началника на предприятието принадлежи преди всичко грижата за постоянна, тясна връзка между националсоциалистическото движение и събитията в предприятието. Според закона за уреждане на националния труд, отговорността за случилото се в общността на предприятието се носи от водача на предприятието. Началникът на предприятието пък се грижи щото, както водачът на предприятието, така и неговите работници, да имат постоянно предвид програмните точки на националсоциалистическото движение. Началникът на предприятието трябва да поддържа отношение на особено доверие, както към водача на предприятието, така и към работниците

Началникът на предприятието, чрез направляване на светогледа, влияе върху своите трудови другари, като има грижата да поддържа и насърчава духа за общност в предприятието, като първа предпоставка на националсоциализма. Той е отговорен за осъществяването на основното правило, че предприятието е неразрушима единица, и че запазването и поддържането на трудовата сила на всички членове на общността на предприятието е предпоставката за успешното и все напред стремящо се социално развитие. Водачът на предприятието трябва постоянно да бъде поставян в течение на всички социални въпроси на предприятието, както и обратно - водачът на предприятието трябва да запознава началника на

предприятието с всички проблеми, които оказват своето влияние върху социалното положение на общността на предприятието. Началникът на предприятието трябва да има амбицията да се числи към най-добрите работници и да служи за пример в работата. Водачът и началникът на предприятието трябва да се съюзяват в стремежа си да направят от повереното им предприятие едно образцово предприятие.

Началникът на предприятието бива назначаван от съответния местен групов началник на националсоциалистическата германска работническа партия по предложение на местния началник на Германския трудов фронт, при което първо се иска съгласието на водача на предприятието.

След изтичането на определеното време, през което началникът на предприятието трябва да докаже способността си, той бива окончателно и писмено утвърден в новата си длъжност от околийския началник на Германския трудов фронт, при което получава и служебен чин в националсоциалистическата работническа партия. Началникът на предприятието може да бъде отзован обратно от околийския началник на Германския трудов фронт; Началникът на предприятието в по-големите предприятия има на свое разположение сътрудници с почетна длъжност, като, например: началниците на клетки, началниците на блокове и освен това, на негово разположение са:

Разпоредител по професията (в предприятие с повече от 200 работника) - за разработване на всички въпроси, свързани с професионалното обучение и с ръководството на работата ;

Разпоредител по здравеопазването (в предприятие с повече от 200 работника) - като пълномощник по всички въпроси, свързани с грижите за здравословното състояние на работниците;

Разпоредител по пропагандата (също така само в предприятие с повече от 200 члена);

Разпоредител на младежта (доколкото в едно предприятие работят най-малко 5 малолетни от мъжки пол);

Разпоредителка на младежта (в предприятие с повече от 5 малолетни от женски пол);

Разпоредителка на жените (когато в предприятието са заети в работата едно по-голямо число жени);

Разпоредител по жилищата (в по-големите предприятия, в които проблемите за жилища и селища играят роля);

Представител на общността „Сила чрез радост” (като заместник на началника на предприятието във всички работи, отнасящи се до националсоциалистическата общност „Сила чрез радост” в предприятие с повече от 20 работника). - Представителят на общността „Сила чрез радост” има на свое разположение едно число сътрудници за отделите на „Сила чрез радост”. В по-малките предприятия има поне един представител на спорта, който се грижи за спорта в предприятието.

Разпоредител на трудовата защита, който, в зависимост от реда и големината на предприятието и от обширността на задачите, разполага също с помощта на почетни сътрудници. Той е компетентен по всички въпроси за трудовата защита и предпазването от злополуки. Всички длъжности в предприятието са по начало почетни; те се изпълняват от членове на общността, наред с тяхната работа.

Сътрудниците на началника на предприятието образуват, заедно с останалите членове на партията и на нейните подразделения в предприятието, фабричното множество, което съставлява политическия ударен отряд.

Когато няколко местно разделени заводи, фабрики и заведения принадлежат към едно предприятие, тогава, за единство в обсъждането на социалните въпроси в отделните подразделения, може да бъде поставен един главен началник на предприятието, който трябва да направлява общата работа между отделните началници на предприятията.

Местно управление на Германския трудов фронт.

Общностите на предприятията, кварталните блокове и кварталните клетки в района на една местна група на националсоциалистическата германска работническа партия са подчинени на местния началник на Германския трудов фронт, който се числи към местния групов ръководител на националсоциалистическата работническа партия. Служебното място на местния началник се нарича местно управление на Германския трудов фронт. То е най-ниското служебно място в областта на изграждането на Германския трудов фронт. В зависимост от обширността на възникналата работа, местният началник има на разположение сътрудници, които както него, са по начало почетни длъжностни лица (с изключение на необходимите помощни чиновнически сили).

Околийско и областно управление на Германския трудов фронт.

Местните управления на една околия на националсоциалистическата германска работническа партия са подчинени на околийския началник, който ръководи околийското управление на Германския трудов фронт.

Околийските управления на една област образуват областното управление, което се ръководи от областния началник.

Околийският началник, като политически ръководител, се числи към щаба на околийския ръководител на националсоциалистическата германска работническа партия; областният началник е в щаба на областния ръководител (гаулайтер). Изключение от това общо организационно поделение образува, до известна степен, организацията на Германския трудов фронт в чужбина, която се грижи в социално отношение за поданиците на Райха в странство. Тя е нагодена според особените нужди на организацията на Германския трудов фронт в чужбина и е разделена на местни групови управления, местни околийски управления и районни управления. Членовете на мореплаването, организирани в отдели и подотдели, са извън обсега на дейността на областните, околийските и местните управления. Местните групови управления и мореплавателните отдели образуват областно управление за чужбина при Германския трудов фронт, със седалище в Берлин.

В областните и околийските управления различните нарочни отдели на Германския трудов фронт се ръководят, в зависимост от обширността на работата, отчасти от почетно служебни сътрудници и в много случаи от върховни длъжностни сътрудници, които са отговорни изключително пред своя околийски или областен началник.

Общото централно организиране на всички служби на Германския трудов фронт става чрез ръководството на Райха, начело на което стои организационният ръководител на националсоциалистическата германска работническа партия в Райха. За разрешението на общите задачи на организационния ръководител на Райха е подчинен един водач на предприятието на Германския трудов фронт, който, по пълномощие на организационния ръководител на Райха, разработва централните проблеми на Германския трудов фронт. Нему са подчинени, освен няколкото специални докладчици,

напр. докладчикът за чужбина (особено персоналната служба¹⁸) организационната служба, службата по печата¹⁹) и т. н. Финансовият ред в Германския трудов фронт е подчинен на Централната служба за финансово стопанство.

Непосредствено на организационния ръководител на Райха е подчинен върховният почетен и дисциплинарен съд на Германския трудов фронт, който решава дисциплинарните въпроси на членовете и сътрудниците на Германския трудов фронт.

Останалите служби на Германския трудов фронт могат да се групират според задачите им, както следва:

Трудово-научният институт²⁰) има за задача да развие върху научна основа основните линии на националсоциалистическата програма, върху които се изгражда цялата политическа работа на Германския трудов фронт. Наред с текущите разучавания на всички научни проблеми, засягащи Германския трудов фронт, институтът се занимава, между другото, с подготвителното пояснение на всички въпроси които са свързани с бъдещи социални дела - осигуряване старините, здравеопазване, трудово обучение, за реда на заплати и надници, построяване на жилища и пр. В областта на международната и междудържавната обмяна на опит Трудово-научният институт ръководи също обективната идейно-творческа писателска дейност на Германския трудов фронт²¹.

Една обширна сбирка на материали стои на разположение не само на собствените служби, но и на приятелите от чужбина. Едно списание - „Нов международен преглед на труда” - е замислено и излиза като орган на международната обмяна на опит.

На службата за обучение²² е възложено нарочното обучение на членовете на Германския трудов фронт.

¹⁸ Германският трудов фронт има кръгло 2 милиона сътрудници, от които по-голямата част изпълняват почтена длъжност. Все пак персоналната служба се грижи за 36 000 назначени, изпълняващи главно длъжностни служби.

¹⁹ Службата по печата обзавежда обширна работа, която се състои в издаване на 85 специални ръководства за обучение, на един дневен вестник „Атака” („Der Angriff”), на едно централно политическо списание „Работничество”, както и на ред периодични списания за служебна употреба от разпоредителите при Германския трудов фронт. Общото издание на списанията на Германския трудов фронт брой над 28 милиона.

²⁰ Трудово-научният институт е единственото по рода в света изследователско и осведомително място. Той поддържа за всички научни области, важни за социалната работа, достатъчно голям щаб от специалисти, които, в тясно сътрудничество, прилагат получените при изследванията резултати в полза на политическата практика. Към института е присъединена Научната централна библиотека, която със своя инвентар от 400 000 тома и 2 500 списания от всички страни е най-голямата социално-научна специализирана библиотека в света. Архивът на Германския трудов фронт също се намира в Трудово-научния институт, както и Централната статистическа служба на Германския трудов фронт, която се занимава със социалната статистика. Трудовете на института, колко са подходящи за разпространение, излизат в Трудово-научното книгоиздателство.

²¹ Организационната връзка с учрежденията и с чужбина, както и грижата за чуждестранните гости, е предоставена на водача на предприятието на Германския трудов фронт, който държи за тази цел нарочен докладчик за чужбина.

²² Германският трудов фронт разполага с повече от 80 училища за обучение и възпитание на водаческия корпус. Броят на участващите в специалните уредби за обучение достига годишно около 2¹/₂ милиона с кръгло 47 000 образователни курсове. За забелязване е, че между участващите се намират всякога около 40 000 водачи на предприятия.

Задачите на пропагандната служба²³ нямат нужда да бъдат разглеждани поотделно.

Ръководство. - Службата социална самоотговорност е средищното място за направление на всички задачи, възложени на началника на предприятието. Това учреждение се занимава особено с устройването на трудови състезания между германските предприятия и с използването на резултатите, добити в работническите събрания и трудовите камари²⁴.

Службата настаняване на работа разглежда въпроси, отговарящи на името ѝ.

Същото важи и за другите служби, като Службата за младежта (в сътрудничество с „Хитлеровата младеж“, с младежката организация на националсоциалистическата германска работническа партия). Служба за жените, Служба за възпитание в занаята и за ръководство в предприятието²⁵, Служба „Здраве и народна защита“²⁶, трудово състезание между работещи германци²⁷ и т. н.

Докато ръководните служби имат да разрешават съществени въпроси, отговарящи на техната компетенция, като дават упътване на подчинените им служби и поощряват органите, призовани за законодателство, нарочните служби пък трябва да приведат специалните въпроси, изникнали от особените задачи на разните стопански планове и занаят с началата, положени от ръководните служби. Броят на нарочните служби се мени, както и тоя на ръководните служби, съгласно необходимостта. Според основното правило, нарочните служби с разграничени по стопански клонове и занятия. Нарочните служби не трябва с нищо да се смесват с така наречените нарочни съюзи на други социални организационни форми. Те са служебни места на централното бюро в Германския трудов фронт, на които в областните и околийските управления на Германския трудов фронт са подчинени, според нуждата, съответните докладчици; те не с обаче организационни поделения, които под някаква форма би трябвало да се поставят наравно с общността на предприятията или с местните, околийските и областните управления и да се подгрупират. Нарочните служби на Германския трудов фронт нямат нищо общо с нарочните съюзи на някогашните синдикати или работодателски сдружения.

Докато всички досега разгледани служби се посвещават на политическото направление за социалните събития, Германският трудов фронт поддържа също голямо

²³ Доколко е напрегната пропагандната дейност, се вижда от средно взетите 75 000 събрания, които Германският трудов фронт урежда всяка година.

²⁴ Германският трудов фронт има настойничеството над 4,1 милиона предприятия, от които по-голямата част са малки и „на дребно“ предприятия. Броят на големите е 200 000; последните, почти без изключение, вземат участие в устройваните трудови състезания.

²⁵ За поощрение на възпитанието, Германският трудов фронт разполага с 302 места за упражнения и 4 850 работилници за обучение, 1 101 вечерни училища, 22 специални училища и кръгло 2 000 предприятия за упражнение. Всеки месец се организират кръгло 6 000 организации за поощрение на възпитание в занаята. Годишното число на участващите достига 4 милиона. Кръгло 1 000 стопанско-поучителни пътувания разширяват кръгозора на участниците (годишно кръгло 40 000).

²⁶ Вън от общата дейност за народното здраве, Германският трудов фронт поощрява дейността на кръгло 3 000 лекари на предприятията. Германският трудов фронт изразходва годишно към 6 милиона райхсмарки за предпазни мерки на народното здраве (лекарски прегледи в голям мащаб - кръгло 600 000 работници). Германският трудов фронт поддържа 35 почивни домове, които годишно при 50 000 случаи са предоставени на безплатно разположение, при други 100 000 случаи срещу незначително заплащане.

²⁷ Сравни стр. 45 - 46.

число уредби, които служат на непосредственото социално настояничество, на социалната самопомощ и на социално-икономическото развитие. Естествено, че към тая група се числят уредби, които по своята история и по своята компетенция са свършено различни. Една от най-главните настоянически служби е правно-съвещателната служба, която при всички околийски и областни управления на Германския трудов фронт поддържа свои подчинени служби. Тази служба има за задача да дава на всички работещи безплатен съвет в социалната и съдебната области. Правно-съвещателните служби са, следователно, на разположение както на водачите на предприятията, така и на работниците. В случай на нужда те застъпват техните интереси пред трудовия съд и пред други служебни места; главната им задача, обаче, е да уреждат възникналите спорове по мирен път²⁸.

Една унаследена служба от по-раншните синдикални сдружения е помощното дело при Германския трудов фронт, което изразходва голяма част от получените средства за поддържане на намиращи се в нужда членове²⁹. Тъй като обаче в голяма степен социалните отношения в Германия сега са консолидирани, тези въпроси почти не съществуват вече, и средствата на Германския трудов фронт могат да бъдат употребени и от централната служба на финансовото стопанство за други, вече оформени, задачи. Най-голямото социално дело на Германския трудов фронт е, без съмнение, националсоциалистическата общност „Сила чрез радост“, която, от основаването ѝ през ноември 1933 г. досега, вече е направила революционно преобразование в германския културен живот, като успя да направи националните културни блага общо достояние за всички трудещи се сънародници.

Националсоциалистическата общност „Сила чрез радост“ е едно от първите социални творения на Германския трудов фронт. Тя се стреми да обедини германския народ в една общност на преживявания, като отваря на всички трудещи се пътя за участие в културния и национален живот. Случайността на произхода, работното място, служебното положение, приходите или имотното състояние не трябва вече да ограничават възможностите за участие и ползуване от културните преживявания и за създаване на един по-пълнен живот. Само наклонностите и способностите на трудещия се трябва да бъдат ръководещи при изграждането на неговия дом и изпълване на свободното време. Работното място пък трябва напълно да отговаря на изискванията на научното признаване на хигиената и на радостта от труда. Националсоциалистическата общност „Сила чрез радост“ не е културно потребително дружество. Тя е организационна предпоставка за развитието на един културен стил на живота, която запълва и премахва пропастта между труда и културата, създадена от материализма. Тя е символ на националсоциалистическото схващане на живота, тя е хармоничният резонанс от труда, културата, природата, и човекът е нейната цел. За постигане на тая цел, „Сила чрез радост“ не само организира всяка година 200 000 най-различни устройства, но разполага с параходи, морски бани, почивни домове, театри, кина, спортни училища, грижи се за работните места, водейки се от началото „Красота на труда“, и още много други.

По-малко известни, но не по-малко значителни, са стопанските предприятия, които посредствено или непосредствено принадлежат към Германския трудов фронт. Отчасти те са били създадени от имотите на съюзите, които, след основаването на Германския трудов фронт в 1933 г., са преминали в новата организация. Така, особено съсловните сдружения бяха обширни стопански концерни; също и потребителните

²⁸ Сравни стр. 24, бележка под линия №8.

²⁹ От 1935 г. насам бяха отпуснати кръгло 8 милиона помощи, възлизащи кръгло на 425 000 райхсмарки.

сдружения преминаха към Германския трудов фронт. Наред с тия унаследени имотни ценности, Германският трудов фронт е основал и нови предприятия, между които това за народните коли, което е най-известното, тъй като с новоподобрените мотори то докара революционни изменения в автомобилното съобщително дело³⁰.

Германският трудов фронт упражнява особено влияние в областта на строителството, тъй като, наред с голямото число от жилищни дружества, поддържа и няколко значителни строителни предприятия, които имат задачата да подготвят и развият в стопанската и техническата област методите, които трябва да бъдат инструмент на общественото жилищно строителство. Извършените в тоя сектор на Германския трудов фронт работи под ръководството на жилищната служба³¹ бяха, наред с общите социалполитически проекти, причината за назначаването на организационния ръководител на Германския трудов фронт за райхскомисар на общественото жилищно строителство. Райхскомисариат за жилищно строителство е държавна служба, но подтикът за нейната работа идва от Германския трудов фронт.

³⁰ Стопанските предприятия на Германския трудов фронт се насочват в своята цялост към централната служба на финансовото стопанство. Към тия предприятия принадлежат, между другите: Банката на германския труд, с обширна клонова мрежа; един голя осигурителен концерн, с голям брой отделни дружества (7,5 милиона осигурени); над 30 дружества за жилища и заселване с около 50 000 поддържани жилища; Германското строително акционерно дружество, като голямо строително предприятие; 17 големи предприятия за книгоиздателство, книгопечатане и подвързване, от които няколко се числят към най-известните предприятия от същия вид; предприятието за народните коли (заедно с принадлежащия към него град), като продукт на революционизиращата народна кола; щетинското предприятие „Вулкан“, А.Д.” и др. Не трябва да се забравя и така нареченото „Предприятие на общността на Германския трудов фронт”, в което кръгло 500 промишлени фабрики от всички видове и около 14 000 места за продаване, заместващи по-раншните потребителни съюзи, са обединени в една образцова организация за разпределение на стоката.

³¹ Преди ръководителят на Германския трудов фронт в Райха да е бил назначен за райхскомисар на жилищното строителство, службата за жилища и домове почти беше вече подпомогнала издигането на кръгло 300 000 собствени домове, селищни места и етажни жилища.

Общност в предприятието и социално трудово надпреварване

Общността на предприятието, т. е. пълното другарство между работещите на едно общо място, е решаващата изходна точка за дейност на Германския трудов фронт. Националсоциалистическата общност на предприятието обаче не е самоцел, тя е градивният камък на народната общност. Други такива строителни камъни са семейството и жилищната общност. Тъй като отделният сънародник е едновременно част на семейството, на общността на жилището и на общността на предприятието, то началата, които ръководят тия клетки на народната общност, трябва да са във взаимно съгласие, за да гарантират съзвучието на живота. Начините, по които националсоциализмът решава тази задача, са характерни за идеалистичния му светоглед.

Материализмът иска насилствено да постигне съответствието във всички области на живота, вземайки икономическата целесъобразност за ръководно правило и поставяйки всички други въпроси на второ място. По този път се движиха всички опити за разрешение, както на гражданските, така и на пролетарските организации на миналото. Професионалните съюзи, синдикатите, сдруженията на стопанските интереси, дори и отделното предприятие, изискваха пълна власт не само над трудовата сила, но и над целия културен живот на своите членове. При тая система политическият строй изглежда като резултат от икономически интереси. Дали при това обединението на работници от едно и също предприятие, или това на еднакви занятия, или на други интереси служи за организационно начало, това е от маловажно значение. Принадлежността към едно стопанско сдружение е по-важно от събитията в семейството или в жилищната общност.

За националсоциализма едно подобно предимство на икономическите условия е нетърпимо. Затова той е против организациите на икономическата класова борба и против пълното нехайство спрямо стопанските интереси на предприятието. Знамето на предприятието не е равноправен партньор на националните символи. Задачите на общността на предприятието са поставени въз основа на нуждите на народната общност. Затова една от най-важните задачи на Германския трудов фронт е да направлява събитията в общността на предприятията, според началата, служещи за народната общност, и при това да постигне съзвучие между светогледа и културния живот в предприятието, семейството и общността на жилището.

От това определение на целта произлиза вече, че дейността на Германския трудов фронт не се ограничава само върху предприятието. Ако и общността на предприятието да е цел и изходна точка за дейността на Германския трудов фронт, много отделни мерки прехвърлят границите на предприятието, за да направят по-тясна връзката между предприятието и народната общност.

Разнообразността и сложността на икономическите събития предизвикаха създаването на съвсем различаващи се условия в предприятията. Би било утопия да се верва, че трудът би могъл да се извършва навсякъде при еднакви външни условия. Условията на околната среда при каменните руди ще бъдат винаги различни от тия в работилниците за фина механика, или тия на морските кораби - дори когато условията за рентабилност биха били навсякъде еднакви, което в действителност също не може да се очаква. Една добре разбрана политика за общността на предприятието всякога ще може да попречи на това, щото, въз основа на случайни или естествени различия на трудовите условия в отделните предприятия, да се създадат единични, напълно

затворени в себе си общности. Общността на предприятието, чрез своите постижения, не трябва да се поставя във възможно голямо разстояние от останалия народ; тя трябва много повече, въпреки различните условия, да намери за своите членове начин за едно възможно по-тясно приобщаване към общите условия на живота на народната общност. Една свършена общност на предприятието е тая, която, въпреки дадените особени условия, предизвикани от положението на предприятието и вида на работата, въвежда своите членове в културния живот на нацията. От това определение на целта се създава обаче и не-възможността за едно схематично разглеждане на отделните проблеми на общността на предприятието. Това, което в едно предприятие е правилно, може при изменените условия в друго - да е излишно, ако не и вредно. Ако всички общности на предприятията искаха да действуват по същото предписание - в социалното устройство биха се увековечили различията, създадени от случайните икономически условия. Една действителна народна общност не би могла да се създаде.

В предприятието тежестта на работата на Германския трудов фронт пада върху началника на предприятието, който като пълномощник на националсоциалистическата германска работническа партия, държи постоянно буден духа за другарско сътрудничество в работата и за взаимно задължение за верност между ръководителя и работниците. Дали началникът на предприятието се старае за разрешението на въпросите, отнасящи се до работното място, заплатите и възнагражденията, предпазните мерки против злополука, до грижите за здравословното състояние, трудовото обучение, организирането и осмислянето на свободното време, до труда на младежта или на жените, или до други проблеми, не играе при това никаква роля. Винаги неговият стремеж е да постигне, по възможност напълно, националсоциалистическия идеал на социалните условия. Този идеал е обоснован от началото на творчеството. Националсоциализмът не иска дарения или милостиня. Той иска да работи и да твори, за което, без съмнение, той очаква подобаваща отплата. Националсоциализмът има пълна вяра в своя социален строй и очаква, че всеки ще може, неоспоримо, да заеме онова място в живота на общността, което му подобава според неговата работоспособна възможност, и че всекиму се полага работно място, на което ще може неограничено да използва и приложи цялото богатство на своята творческа дейност. Тая проста основна формула трябва да бъде решаваща за всички събития на задружния живот на общността на предприятието. Тя определя и задълженията на водача, на началника и на работниците в предприятието.

Тъй като държавното законодателство представлява само най-долната граница на стандарта на социалния живот, докато програмното искане на националсоциализма предначертава резултата, който трябва да се преследва, то във всяко предприятие е дадено широко, свободно поле за социален напредък. Простото изпълнение на държавните закони не представлява особено усилие нито за някое предприятие, нито за отделния сънародник. Който изпълнява право законите, не спечелва с това още никакво друго право, освен да бъде третиран като член на народната общност. Уважение и индивидуални права заслужават ония, които са готови, със собствени усилия, да дадат и постигнат повече, отколкото е предвидено в минималния ред за последния слабак. Воден от това очакване, националсоциализмът е изградил от мисълта за социалните състезания един стълб на социалния ред.

Най-известните примери за социалните състезания са трудовите предприятия³² за отличието „националсоциалистическо образцово предприятие“, както и „трудоовото състезание между всички работещи германци в областта на отделните занаятия.“

Отличието „националсоциалистическо образцово предприятие“ се дава от Фюрера всяка година на 1 май - празникът на националния труд - на ония общности на предприятието, които, по дух и изпълнение, трябва да се сочат за пример и подражание. Обстоятелството, че в числото на отличилите се се намира винаги относително голям брой от малки и по-малки предприятия доказва, че при състезанията не са меродавни големите материални постижения. Всяко германско предприятие може доброволно да обяви участието си в състезанието за постижения, като водачът и началникът на предприятието заедно представят изложение за това. Предпоставката за успешното участие на едно предприятие в социалното състезание за постижение е задоволителното изпълнение на икономическите задачи, при което е меродавно мнението на специални за това организационни служби и пълен ред в икономическото му положение. Социалните успехи за сметка на икономическите постижения са мними успехи. След като се проверят общите предпоставки, проверяват се социалните отношения и условия на общността на предприятието. За особени изпълнения в отделните области, от Германския трудов фронт се дават знаци за постижения - така, например, за професионално възпитателни уредби, за образцово поощрение и поддържане на народното здраве, образцово подпомагане на жилищното строителство и за образцово поощрение на културните стремежи на организацията „Сила чрез радост“; най-после и за образцови малки предприятия. Измежду предприятията, които са получили всички достижими за тях отличия, областният ръководител (гаулайтерът) на националсоциалистическата германска работническа партия, в сътрудничество с областния началник на Германския трудов фронт, избира най-добрите, за да ги отличи с един областен диплом или да им даде възможност за участие в състезания в по-ограничен кръг за най-високото отличие. Службата на Германския трудов фронт за Райха подбира още веднъж избраните предприятия, докато най-после сам Фюрерът определя за най-достойното предприятие между тях отличието „националсоциалистическо образцово предприятие“. Водачът и началникът на отличените предприятия получават от ръката на Фюрера златното знаме със символа на Германския трудов фронт, което, заедно с титлата „националсоциалистическо образцово предприятие“, издига предприятието из масата като пример за подражание.

Трудоовото състезание за получаването на златното знаме засяга цялата общност на предприятието. Държането, духът и дейността на работниците играят при това не по-малка роля, отколкото мерките на водача на предприятието. Затова златното знаме е чест, както за последния работник, тъй и за водача на предприятието. За водачите на предприятието съществуват особени отличия, чрез които могат да бъдат произведени като „пионери на труда“. Последното отличие в никой случай не е автоматично свързано с получаването на златното знаме. То се дава само за най-отличителната единична дейност.

³² В състезанието за постижения ежегодно вземат участие $\frac{1}{4}$ милион предприятия, между които се намират и най-големите. Отличието „националсоциалистическо образцово предприятие“ се раздава ежегодно на кръгло 100 предприятия. Отличените по-рано (в миналото) предприятия могат да получат наново отличието, ако с продължителното изпълнение и производителност са заслужили това. Отличието не се дава завинаги; то трябва всяка година да бъде отново спечелено.

Отличието „пионери на труда”, по своята същност, е сродно със „състезанието във всички занятия между всички работещи германци”, което трябва да потиква всички работещи германци към едно постоянно повишение на дейността. След като професионалното състезание отначало е било ограничено само върху младото поколение, то постепенно е очертало все по-широки кръгове, докато най-после стана пробният камък за трудовата сила на всички сънародници³³. В групи с подходяща възраст и отговаряща опитност в занятието, се избират - всяка година във всяка област и за всяка дейност - най-добрите. От числото на победителите по околиците³⁴ се отделят най-добрите, като победители на областта³⁵, които най-после се състезават за победата на Райха. Победителите на Райха³⁶ в професионалните състезания се приемат на 1 май от Фюрера и се чествуват при националните празници като гости на нацията. По-важно е обаче обстоятелството, че Германският трудов фронт се застъпва за проявилите при състезанията таланти, като ги поощрява и често заедно с водачите на предприятията, им осигурява по-нататъшен успех в занятието³⁷.

По примера на трудовите състезания на предприятията и тия на разните занятия, които поставят своите победители в зрителното поле на народа, се развиват всички останали социални събития при едно постоянно премерване и сравняване на постиженията. Предприятията със своите лекари се стараят да създадат условия за подобрене здравословното състояние на работниците. В спорта на предприятието³⁸ се измерват и уравновесяват телесните сили. Бъдещият ред във възнагражденията ще има, при всичките си грижи за осигуряване на социалното съществуване, за основа началото на работоспособността и изпълнението, и то в една досега непозната мярка. И така, преди всичко, идеята за трудовото състезание образува движещата основа на общността на предприятието, която, сложена на нея, се превръща в инструмент на постоянно развитие на икономическата дейност и на социалните обичаи.

За „нравствеността” или „безнравствеността” на социалните явления и състояния, разбира се, най-малко може да се съди от тесния хоризонт на общността на предприятието. Дори и най-съвършената общност е обременена от случайностите на местното или стопанското положение. От гледището на общността на предприятието има неща полезни или вредни, които в очите на трудовите другари от съседни предприятия добиват съвсем друг вид. Националсоциализмът е достатъчно реален, за да признае тая условност в явленията на общността на предприятието. Той не иска да създава, нито от водачите на предприятието, нито от работниците, социални свръхчовеци. Той иска да има само сънародници, които с трезвен разум и с открито сърце да нареждат и овладяват случаите във всекидневния си живот. По отношение на задачите на общността на предприятието, уредбите и действията на Германския трудов фронт трябва да дават същата гаранция.

Докато началникът, заедно с водача на предприятието, се грижи за добрия ред при съвместния трудов живот, обещаващ добри резултати за в бъдеще, службите на

³³ Числото на участващите през 1934 г. от 500 000 се е покачило на 3 1/2 милиона през 1939 г.

³⁴ В 1939 г. кръгло 40 000.

³⁵ В 1939 г. е имало кръгло 6 500 областни победители.

³⁶ В 1939 г.: 508 победители на Райха, но в различни възрасти и професии.

³⁷ През 1941 г. Германският трудов фронт е улеснил следването на кръгло 1 100 даровити сънародници във висшите специални училища и университети.

³⁸ Кръгло 4 милиона активни участници.

Германския трудов фронт извън предприятието образуват стълбовете, на които се крепи, със сляпо доверие, социалният ред в предприятието. С уредбите за обучение в занятията и подобрене на работоспособността, с правно-съвещателните служби и помощните уредби, с националсоциалистическата общност „Сила чрез радост“, както и с много стопански устройства, като жилищно-строителните дружества, предприятието за народните коли, с произлезлите от по-раншните потребителни съюзи единични търговски предприятия, издателства, осигурителни дружества, с милионното издание на специални професионално-обучителни списания и много други, Германският трудов фронт изгражда за всяка общност на предприятието моста към целите и задачите на народната общност. Постигането на преследваната цел за развитие, от една страна, постоянно се подпомага чрез възпитание, обучение и пропаганда, а, от друга страна, Германският трудов фронт предоставя на разположение на всички сънародници и общности на предприятия една огромна пълнота от устройства, за да могат да се развиват в духа на народната общност, независимо от случайностите на стопанското им положение.

Случайните специални задачи, чиито разрешения предстоят на Германския трудов фронт, могат лесно да се поставят в реда на тия принципи. Така, например, при прилагането на четиригодишния план и при издигането на западния вал (линията „Зигфрид“) трябваше да се носи грижата за лагерно настаняване на голямата трудова армия. През време на войната трябваше да се осигурят фронтовите работници, да се подслонят чуждестранните работници³⁹, да се специализират работници и да се обучат някои трудови сили, както и да се положат културни грижи за войниците в най-отдалечените лагери. Всъщност това бяха външно нови задачи, но в основата си все пак проблеми, разрешението на които бе доверено на ръководителите на Германския трудов фронт. И тук също не става въпрос за нищо друго, освен за издигане на мостове, които създават в трудовите другари, поставени при необикновени „работни“ отношения, чувството на постоянна свързаност с народа. С поставянето на такава цел, сътрудниците на Германския трудов фронт се издигат над тесния хоризонт на интересите на заинтересуваните. Те стават представители на народната общност, която стои над всички занятия и особени интереси. Едва при подобен светоглед е възможно, в устройствата на Германския трудов фронт да се обединят в обща работа, за общо благо, работници и ръководители, занаятчии и търговци, самостоятелни и несамостоятелни, интелектуалци и физически работници. Материалните интереси съвсем не се подценяват, но тяхното разумно разрешение е естественото предусловие на една истинска народна общност, която е повече от едно тържествено устно признание.

³⁹ През 1941 г. Германският трудов фронт имаше над 1 000 лагери с кръгло 1,1 милиона участващи работници. Други 4 600 лагера стоеха под грижите и надзора на Германския трудов фронт (служба за влагане на труда).

Очерци на германската социална политика

Когато на 30 януари 1933 г. Адолф Хитлер взе в ръцете си съдбата на германския народ, не се извърши една правителствена промяна, както е обичайно от време - на време в парламентарните демокрации, а се сложи началото на една революция, на една социална революция.

Колективизъм или социализъм?

Още от средата на XIX столетие почна да се повдига все по-често въпросът, какво ще последва след явно постигнатата крайна фаза на приблизително хилядогодишното развитие на капитализма. Понеже най-очебиещият признак на капитализма е безпрепятственият индивидуализъм, допустимо е било да се предполага понататъшният ход в колективистични форми. Първите теоретични опити на едно подобно тълкуване водят началото си още от утопичните писатели от времето на Ренесанса. При това колективизмът на Томас Мор (1478-1535) до Карл Маркс и Ленин не е нищо друго, освен прехвърляне на права от отделното лице върху една държавно-подобна обща формация. На колектива е трябвало да останат запазени ония права и задължения, злоупотребата, с които от отделни лица се чувства като пречка. Следователно, колективизмът е едно социализиране на първоначално частни права, така, както единични лица прехвърлят известни задачи върху някое дружество. Това одружествяване на права и устройства, което нарекоха социализъм, се отдава на схематичното предаване на латинското частноправно понятие на дружество върху държавата. Отделната личност се смяташе като съдружник (*socius*) на представляваното от държавата дружество. С това обаче може да се постигне само една промяна, но не и едно изменение на отношенията. Ако държавата, например, поеме функцията на предприемач (както това тя направи в Съветския съюз) то, преди всичко, положението на работника не се променя. Това става едва тогава, когато държавата-предприемач е готова да уреди изново възникналите от трудовите отношения въпроси. Дали тя би извършила това, съвсем не е гарантирано само чрез приемането на собствеността. Изпълнението на възложените върху колективизма надежди не зависи, следователно, от икономическата организационна форма, а от политическата система. Ядката на социалния въпрос не са отношенията на собствеността, а политическите отношения на властта.

Социализмът, следователно, е нещо повече от колективизъм. Колективните уредби, най-много, могат да бъдат употребени като средство за провеждането на социалистически идеи; това може да се постигне и по друг път. Ако под социализъм се разбира една политическа система, която поставя интересите на съвкупността пред тия на личността, то колективизмът може при това понякога дори да представлява едно сериозно препятствие. Немският език е образувал за добре измерената в нейните цели и интереси съвкупност израза „*Gemeinschaft*”, който ние превеждаме с „общност”. Това понятие на общността, върху което почива националсоциализмът, е нещо съвсем друго от колектива. Общността почива - както семейството - върху кръвно сродство и взаимно задължение, когато колективът е едно механическо целетворение. Общността почива върху душевното съзвучие на нейните членове; колективът - върху аритметичния обхват на еднакво направлявани материални интереси. Общността действа според законите на роднинството и другарството, колективът - по правилата

на едно предприятие за печалба. Колективизмът клони, следователно, към схематизиране; общият тип на другаря за него е даденият съдружник. Общността, напротив, е толкова по-плодовита, колкото по-многогранни са обхванатите в нея лични стойности. Допустими са много уклони на колектива и общността. Разликата може да се направи нагледно най-ясно чрез сравняването на две картини. Колективът клони към носения от безименни трудови номера масов продукт; общността - към почиващата върху взаимна помощ и другарска поука свързаност на единомислещи приятели.

Колективният „социализъм”, както е бил проповядван от Маркс и Ленин, беше една варварска реакция на развиваната от времето на Ренесанса насам европейска култура, чрез съзнателно отглеждане стойността на личността. Капитализмът е сигурно едно изродено създание на тази култура; с него обаче да се отстрани всичко, което народът в едно хилядолетие е изстрадал, изживял и създал, би значило да не се признае историческият смисъл на всяко развитие. Че ще се дойде дотам, показаха резултатите на колективистичните културни опити навсякъде в Германия и там, където привържениците на колективизма временно дойдоха на власт. Колективният „социализъм” представляваше един изход от социалната нужда само за ония, за които националната история не означава нищо.

Националсоциализмът е теглил една окончателна, последна черта. Той се стреми към сдружаването на личната отговорност със социалистическия - т. е. с общностно-задължителния ред на действоването. Дори там, където, по причина на целесъобразност, е нужно организационното съединяване на разпръснатите отделни сили към общо усилие, както, например, в големите стопански предприятия на четиригодишния план, той търси да избегне колективната безотговорност чрез водаческия принцип. В социалполитическо отношение изместването на колективистическите синдикати и работодателските съюзи чрез Германския трудов фронт означава първия обрат. Законът за уреждане на националния труд от 20 януари 1934 г. обясняваше за първи път взаимното задължение и отговорност на работниците по общото дело пред нацията.

Разчистителна работа и преходно строителство

Кризата, която от 1929 г. настана в света, имаше два корена: от една страна, капиталистическо-икономическият светоглед беше толкова много напрегнат, че измислената игра на икономическите сили попадна в безредие; от друга страна, либерално-капиталистическата политическа система, след мирните договори от 1919 г., се оплете в такива непоправими заблуждения, че навсякъде спъваше икономическия ред. Срещата на тия две кризисни причини трябваше да се усети най-чувствително в страни като Германия, чиито отношения най-много пострадаха от политическата безсмислица и от покачващия се експлоататорския дух.

От кризата обаче страдаха и ползующите се от Версайската система. Тъй като обаче те бяха господарите над голяма част от световното стопанство, те разполагаха с достатъчно земя и сурови материали, за да могат да издържат по-дълго и най-обърканите положения. Напротив, Германия не разполагаше с подобни резерви. Остатъкът, който можа да се спаси от световната война и да се изгради оскъдно отново през първите следвоенни години, ѝ беше откраднато под натиска на световната криза. Като държава-длъжник, от Германия се изтискваше всичко, което изобщо можеше да

се намери. Когато най-после пресъхна и последното изворче, отиващата си политическа система остави на своите наследници едно до основи опустошено народно стопанство.

Първата задача след поемането на властта от националсоциализма се състоеше, следователно, в разчистителните работи. Останките на срутеното стопанство трябваше да се отбират и изпитват с оглед на техната употребяемост. В продължение на тези разчистителни работи трябваше преди всичко да се тури отново в ход напълно разнебитеният трудов живот и да се поставят милионните неизползваеми работни сили на такива места, които даваха надежда за едно възможно най-бързо съживяване на стопанството. Докато почти една трета от работоспособното население е било без работа, безсмислено е било искането да се поправят и най-малко лошите социални условия. Всичко е зависило от това, дали ще се успее да се постави в едно донякъде нормално състояние преполовеното за няколко години народностопанско производство. Едва след като се постигна това, можеше да се помисли да се уреждат отново в подробности социалните отношения. Изпърво беше вече много спечелено, ако се успееше да се осигурят най-елементарните нужди на живота.

Тази първа подготвителна фаза на националсоциалистическата социална политика започна, следователно, със създаването на работа. Редом с това се отстраняваха влияния, които от идеологически, политически или егоистични подбуди щяха да попречат на едно гладко развитие на изграждането. След отстраняването на партийния изрод, в социалната област дойде отстраняването на синдикатите и работодателските съюзи, значи, на организационните носители на социалната класова борба. Користолобивите представителства на интересите трябваше да се заместят чрез една организация, която да служи на народо-общностната цел на социалната политика. Основаването на Германския трудов фронт през май 1933 г. беше повече от едно политическо поставяне в съзвучие на поетите сдружения и съюзи. То документираше принципната промяна от колективистична класова борба към социалистическа общност. Като пръв резултат на тази промяна, трябва да се установи абсолютното осигуряване на социалния мир. Стачките и изключванията от работа - тези най-опасни насилствени средства на борещите се класово партии, които вейка година унищожаваха милиони работни дни, бяха изчезнали.

Макар че създаването на работа показваше бързи и от ден на ден нарастващи успехи, появилият се под натиска на капиталистическата криза социален разстрой можеше да се преодолее само чрез един по-дълъг период на изграждане. За облекчаване на най-належащата нужда трябваше, следователно, да се създаде една обширна социална помощна организация, която намери отражението си в различните помощни дела, като, например, зимната помощ на германския народ и т. н. Тези помощни национални дела, заедно със създаването на работа и осигурения социален мир, създадоха, ако не блестящи, то поне устойчиви обстоятелства, които като основа, можеха достатъчно да подкрепят по-нататъшното изграждане.

В стопанската област социалното омиротворяване трябваше да се допълни чрез едно обширно превъзходство на пренебрегнатия през кризата производителен апарат. Индустриалните предприятия бяха поставени в положение да си набавят необходимите за производството съоръжения. Борбата за земеделските произведения целеше осигуряването на достатъчно храна.

Разчистителните работи изискваха вплитането на едно голямо число по-малки или по-големи отделни акции. Те ставаха така бързо и основно, че още от летото на 1933 г. насам можеше да се забележи едно постоянно намаляване на безработицата. След две години вече безработицата се изтласка окончателно до едно състояние, което в

капиталистическата система щеше да се смята за търпимо. Още преди това обаче стопанството и културният живот дойдоха отново дотам в ход, че се осигури дееспособността на най-незначителните части на социалното дело.

В тази степен, в която напредваха разчистителните работи, можеше с намерения строителен материал да се издигне едно социално преходно строителство, което до окончателното и трайно уреждане позволява едно търпимо съществуване. Капиталистическата система дори в периода на своя раз-е не беше в състояние да осигури, за голяма част от народа, най-необходимото за неговото съществуване. Ако това положение в бъдеще трябваше да се промени, то е лесно да се разбере, че за това бе нужно не само съществено изменение на нравствените взаимни отношения между отделните сънародници, но преди всичко много по-високо народностопанско производство. С възстановяването на разстроения през време на кризата стопански апарат беше спечелен изходният пункт на бъдещия напредък. Но преди да стане резултатът надвишаващ капиталистическия строй, трябваше да изтекат още години на усилен труд, още повече като можеше да се предвиди, че околните страни, напоени с идеите на либерализма и капитализма, не биха останали бездействащи зрители, когато в националсоциалистическа Германия се изграждаше една политическа система, която изглеждаше призвана да замени капитализма.

Ако и да беше ясно, че биха минали години, преди да можеше да се помисли за окончателното осъществяване на социално-политическите цели, то за това преходно време трябваше поне да се въведе един социален режим, непротиворечащ много на преследвания ред. Като първа и най-успешна стъпка в тая насока биде основана още през есента на 1933 г. националсоциалистическата общност „Сила чрез радост“, която през течение на няколко месеци направя революция в културния живот. От всички преходни уредби тя е пуснала най-дълбоки корени в бъдещето, понеже можа да замени една празнота, за чието попълване не се дори и загатваше. По-трудно беше да се уреди материалната страна на социалната проблема. Тук новият режим трябваше да се справи с даденостите, унаследени от рухналата система; всяко съществено изменение можеше да се отрази като застрашаваща опасност върху стопанското изграждане. Затова на първо време не можеше да се стори нищо друго, освен да се има предвид поне относителното запазване и поддържане за съществуващото. Понеже държавата, за осигуряване на политическия живот, имаше нужда от едно по възможност дееспособно и продуктивно стопанство, тя не можеше да затрудни това изграждане с новите социални въпроси. Все пак с нарастващото съвземане и възстановяване на стопанския живот, на много места се откри възможността чрез отделни мерки да се облекчи най-тежкият социален гнет.

Като превъзходно средство за това се оказа издаденият на 20. I. 1934 г. закон за уреждане на националния труд, който на местото на колективната безотговорност от страна на работника и работодателните съюзи изрази личния дълг за вяност и отговорност на водача на предприятието и на работниците. С това се откри възможността, чрез лично старание и допринасяне да се уредят безброй много въпроси, свързани с живота на предприятието; тяхното общо разрешение в момента не можеше да се представи на държавата, обременена с изпълнението на други задачи. „Общността на предприятието“ - като решаваща клетка, се прие за основа на бъдещото социално устройство; за едно по-дълго преходно време тя можеше да се натовари със задачи, чието окончателно и общо разрешение държавата би си предоставила за бъдещето. Жизнената сила на общността на предприятието скоро издигна действителния социален живот над равнището, определено от наследените закони. Докато до 1933 г. социалните отношения се придържаха тясно в рамките на държавни нареждания и колективни

спогодби, сега писаното право стана най-малката основа на практически много по-напредналото развитие.

Чрез закона за уреждане на националния труд и чрез светогледното движение - постоянно подхранващият дух на националното задължение позволяваше, дори при ограничените условия на едно преходно време, широки опити за бъдещия социален строй. Тая втора фаза на националсоциалистическата социална политика откри в неподвижен досега размер едно поле за социални опити.

Очерци на новото изграждане

Още първите стъпки към новото политическо и социално изграждане на германския Райх събудиха в световната политика сили, които се противопоставиха на тоя стремеж за затвърдяване реда на германския народ. Германия трябваше да вземе предпазителни мерки против едно все по-застрашително настъпващо военно разрешение. Първоначално ограничените само върху стопанството по прехраната строежи за едно задоволително самоиздържане с необходимите за живота блага се насочиха към цялото стопанство. През 1936 г. се обединиха всички тия стремежи в четиригодишния план. Съзнателното едностранчиво съсредоточаване и направляване на стопанските сили, което ставаше с оглед на националното самозапазване, образуваше стопанския фон на военното въоръжение, чиято необходимост се доказва през 1939 г.

Колкото по-настойчиви ставаха исканията на четиригодишния план и на военното стопанство, толкова по-малък ставаше изгледът да се замени създаденият през първите години от поемането на властта от националсоциалистите преходен строй с едно дълбоко коренно социално преобразуване. Преди да е възможно това, трябваше жизненото пространство да се защити против всека възможност за пречещо влияние отвън. С това националните усилия добиха социален дух. Чувството и съзнанието за тоя дух направиха народа способен през време на един почти десетгодишен преходен период да се откаже от осъществяването на своите социални искания в полза на подготовката за политическата освободителна борба. Затова фазата на четиригодишния план и на военното стопанство може да се счита, за буквален и преносен смисъл, като укрепване на политическото и стопанското поле, спечелено чрез революцията от 1933 г.

В хода на тая укрепителна дейност, вече доказаха своята основателност безброй устройства, зародени и изпитани върху опитното поле на социалния преходен строй. На голяма изпитателна проба премина идеята за общността на предприятието и за социалното задължение при мощното влагане на труда при построяването на западния вал, линията „Зигфрид“, който пък от своя страна бе пример за общност и единство на създаденото през войната фронтово работничество. Но от друга страна тая фаза донесе със себе си едно социално затруднение. Нередовната и несъразмерната нужда от работни сили и сурови материали, обусловена от военното стопанство и по-късно от стопанството на войната, наложи мерки за разпределение на труда и за използване на всяка трудова сила, каквито досега никоя стопанска система не е могла да прокара в такъв широк размер. Тук идеята за служебния и трудовия дълг, създадена от мисълта за общността, доказа в най-голям стил своята истинност. Едновременно с това стана очевидна и другата страна на националната свързаност и националната зависимост: когато нацията изисква от своите членове безусловна готовност, тя не може да не си наложи задължението да осигури от своя страна като изпълнение на взаимно

другарство, основите на едно широко социално обезпечение. Националсоциалистическата държава не може да бъде за своите сънародници нито господар, нито полицейски служител, още по-малко колективно сдружение на интереси.

През годините от 1933 до 1939 се извърши с най-голяма бързина най-необходимото за извоюване жизненото право на нацията в очакваното обяснение със зложелателните съседи. Както при едно току-що спечелено поле трябва да се вземат преди всичко мерки за неговата отбрана и защита, така и тук не беше възможно да се крои и действува, както би било добре. Трябваше да се види, какво имаше налице, и от него да се изгради най-необходимото и в момента най-целесъобразното. В такъв случай резултатът би бил много скромнен, а може би дори недостъпен. Обаче, като се имат предвид плановете за бъдещето, това не може да се избегне.

За натоварените с практическата социална работа не беше винаги лесно да се справят задоволително с тоя двоен ред от стари, оскъдно изкърпени, и нови уредби. Още по-тежко беше обаче за по-голямата част от народа да гледа как подхранваните от него сили, година след година, бяха използвани за нови задачи, които искаха жертва след жертва. Не изглеждаше ли дребна работа, излъчената от националсоциалистическата революция енергия да се употреби в полза на толкова отдавна желаната промяна на социалните условия? Вместо това, избраните от народа и винаги утвърдени в длъжността си ръководители прилагаха цялата си енергия върху военната защита; и при това те намериха съгласието на ония части от народа, които имаха най-много да страдат под тежестта на досегашното им социално положение.

Тази готовност за жертви беше за околния свят, живеещ в идейния кръг на либерализма, едно социално чудо, в истинността на което не искаха да вярват. Не една несполучлива световно-политическа спекулация беше в следствие на това недоверие; в действителност това беше едно чудо, ако едно събитие, противоречещо на всеки досегашен опит, може да се означае като чудо. При все това, ако могат да се тълкуват вярно линиите на социалната политика, държането на германския народ не бе логично. И това германският народ го направи инстинктивно.

Откакто съществува социален въпрос, неговото разрешение е търпяло винаги неуспех, поради безсилието на призованите на власт съсловия. Никога не е имало липса на социални програми, но винаги е липсвала политическа мощ, която да превърне тая програма в дело. Вътрешно разкъсан, външно много слаб, за да може да разреши вътрешните задачи - германският народ носеше тази съдба от векове насам. Последният нагледен урок от резултата на тая съдба германският народ получи след 1918 г. Колективният социализъм държеше в ръка ключа към властта - и капитулира. Неговата програма за германския народ представляваше вътрешна невъзможност. Обстоятелството, че не бе дори предприет сериозен опит да се превърне колективистичната програма в решаващо действие, трябваше да се предприеме на безсилието на Райха. Властите се сменява според всевъзможните нагаждания на парламентарните мнозинствени групировки. От пълнотата на социалната програма и обещанията не остана нищо друго, освен монотонно повтаряната фраза, че това или онова трябваше да се изостави с оглед на отношенията с чуждите страни или външното политическо положение.

Както постоянната капка издълбава и най-твърдия камък, така и в народа постепенно назря готовността да премахне с едно мощно усилие веднъж завинаги постоянното спъване на социалния напредък чрез действителна, заблуждаваща или заплащаща намеса на чужди сили. Притегателната сила на националсоциалистическото

движение върху по-раншни привърженици на противоположните партийни насоки трябва да се препише, освен на последователността на нейната социалистическа програма, но и преди всичко на вярата, която народът влагаше в нейната способност за национално-освободителното дело. Тая вяра беше също, която в 1933 г. събуди решителността да се осигури в упорит стремеж социалното бъдеще, по пътя на осигуряването политическата мощ на Райха. Социализъм и националсоциализъм се оказаха като различни зрителни полета на еднаква проблема, след като преди това дълго време изглеждаше като чели трябваше да се изключват.

С националсоциализма никне един посев, който под водачеството на Адолф Хитлер намира годните за неговото развитие условия. Въпреки своето революционно държане спрямо заварените от него политически уредби, той е историческият изпълнител на едно развитие, за което германският народ се бори, откакто е започнало неговото обединение в една нация.

Ако в преходните и подготвителните години можаха с идеята за общността да бъдат постигнати небивали успехи, то това само по себе си е вече достатъчно доказателство за социалната дееспособност на тая идея. Колко по-голям трябва да бъде впоследствие резултатът, след като се успее да се формува социалното законодателство във всички подробности според социалистическите принципи!

Резултатът от войната трябва да открие пътя към тая насока. Разбира се, че с това не е извършена още цялата работа. Войната сама по себе си не формува нито социалното, нито политическото бъдеще: тя осигурява само пространството и работните места, върху които ще се гради по-нататъшната съдба. Дадените чрез резултата от войната възможности трябва да се оползотворят чрез труд; това значи, че трудовите задачи ще бъдат толкова по-обширни и по-продължителни, колкото е мощна извоюваната крайна победа.

Наред със съзнанието за всичко това, стои фактът, че народът и стопанството още преди избухването на войната са работили с най-високо изпълнение. Ако обаче е нужно още по-голямо съзнание за това изпълнение, то това не значи нищо друго, освен че само поради тая причина социалните условия имат нужда от преобразуване в такава насока, щото да способствуват за даването на народа почва за по-високи постижения. Творческата сила и творческата готовност на човека зависят във висша степен от обстоятелството при какви условия е поставен да живее. Вярно е, че тия социални условия са в съществена си част пак продукт на дейността; съществува обаче едно постоянно взаимодействие между трудовите предпоставки и трудовия резултат. Във всеки случай подобрението на социалните условия в национален дух трябва да се постави най-малко на същото стъпало, както създаването на производителните предприятия. Социалната политика означава инвестиране на дееспособна сила за бъдещето. Това е особено важно при едно положение, което носи отпечатъка на най-широко използване на съществуващите трудови резерви. Последните 150 години на капиталистическото развитие стоеха под знака на постоянен излишък от работни сили. Особено индустрията можеше да разполага над доволно много работни ръце, ако само бе готова да заплати полагащото им се възнаграждение. Резервната армия от безработни, или такива, които са готови да напуснат един излишен или непотребен вече занаят, е междувременно почти изчерпана. Дори ако народното стопанство, чрез някаква случайност, станеше притежател на един грамаден нов машинен парк, то неговото оползотворяване би било затруднено поради липсата на работна сила.

Това изменено спрямо периода на капитализма социално-стопанско положение ще определи основите на новото социално строителство, което ще започне след

войната. Социалната политика в нарастваща степен ще престане да бъде вече борба срещу най-горчивата нужда, водена с оскъдни средства, а ще остане една постоянна и твърда борба за повишение на производителната способност и дейната готовност на народа. За това от голямо значение ще бъде най-напред да се премахнат всички ония спънки, които в либералната, капиталистическата и в колективната държава правеха безсмислена за отделната личност употребата на творческата сила над един определен минимум в полза на целостта. Колкото задоволяването на естествените нужди на живота, по отношение на даденото културно състояние, е по-осигурено, толкова по-скоро може да се очаква, че всеки сънародник ще употреби безсмислено изразходваната в борбата срещу най-горчивата нужда енергия, в полза на по-нататъшното изграждане. Следователно, най-благородната социална задача се състои в това, да се осигури от една страна за всички сънародници един определен минимален жизнен стандарт, от друга страна да се допусне на всяка цена равномерно начало за сравнима дейност, безразлично къде общността ще изисква тая дейност. Случайността на пазарните стопански спекулации не бива в никой случай да увреждат основите на социалното съществуване. Възпрепятстването на това увреждане именно ще премахне съществуващите причини за нарастващото пролетаризиране на масите. Едновременно с това е премахната подхранващата почва за класовата борба. От друга страна, не трябва да се позволи на съсловната самомнителност да издигне отново премахнатите от страна на социалното стопанство препятствени огради. Това е главната задача на социално-нравственото формуване.

На тая ясно очертана цел за общото осигуряване на равномерното социално начало на всички сънародници служат преди всичко ония пет важни социални въведения, които съставляват първия период на новото социално строителство. Един разумен ред в заплатите ще върне парично-икономическата зависимост на семейството върху една поносима мярка; една обширна система на отбор и професионално обучение ще даде възможност на работниците при най-голяма работоспособност да постигнат един голям трудов резултат. Програмата на социалното жилищно строителство спасява дома на семейството от спекулациите на капиталистическия стремеж за печалби. Делото за здравеопазване, със своите многостранни устройства, ще поддържа на най-високо равнище физическата работоспособност на нацията, и най-после, делото за осигуряване и приютяване ще тури край на недостойното положение, щото един сънародник, служил с всички свои сили на общността, при намаляване на неговата работоспособност да бъде принуден да живее от милостинята на своите сънародници. Всички тия неща са логичната последица на идеята за националния дълг към труда, неразривно свързан с мисълта за общността.

Ако изброяването на проектираните засега социални дела засега на първо място материалната страна на социалните въпроси, то това не значи, че са пренебрегнати духовните въпроси на общността. Веднъж вече отбелязахме, че в тази област взетите през първите години на социалното изграждане мерки са далеч изпреварили материалния строй. Създаващите се тук и там мъчнотии са почти само от материален характер. Сигурно е, че разрешението на материалните проблеми ще събори последните разделящи духовни прегради. Културните постижения са отдавна вече собственост на цялата нация. Дори и изкуството, което преди това служеше за духовна наслада на едно незначително по брой висше съсловие, е станало в Германия общо богатство на всички народни съсловия. Ако в бъдеще за всеки творещ бъде гарантирано едно доволно материално осигуряване, ако по-нататък се осигури, щото за всеки германец да са открити всички възможности за образование, отговарящи на неговите

способности, не може да има и съмнение в това, че исторически високата култура ще стане естествено притежание на всички сънародници.

Ритъм на социалната политика

На местото на хилядостранните поправителни работи на социалната политика в миналите дни се яви формуващата идея на общността. Докато социалполитика се ограничаваше върху случайното облекчаване или преодоляване на обществените неуредици, беше доста безразлично в какъв ред и в каква зависимост се вземаха отделните мерки. Специалистите в служебните бюра и сдружения разработваха въпросите на определена област, решаваха отделните случаи според случайния ред при пристигането на искания, или което беше още по-лошо - според степента на политическата мощ на заинтересувани групи, които се криеха зад отделните искания.

За националсоциалистическата социална политика това степенуване на чинове според случайността е невъзможно. Който иска да строи нова къща, не може да трупва безразборно греди и камъни. Той трябва, от основния камък до покрива на постройката, да прибавя една част към друга, според най-добре обмислен план.

Това е ясно. Но къде е началото? От кой край трябва да се отбие заплетеното кълбо на взаимните социални отношения, без да се образуват възли?

Социалната задача има две страни: стопанска и политическа.

Социално-стопанският проблем е определен от грижата за едно доволно и целесъобразно материално снабдяване на народното стопанство със сурови материали, производствени инсталации и потребителни блага. Без тях не може да има благосъстояние. Колкото снабдяването с блага е по-голямо, по-дееспособно и по-добро, толкова по-благоприятно ще бъде формуването на социалните отношения. Това е обаче само едната страна; другата, социалнополитическата, не е по-маловажна: мястото на отделната личност в общността, нейните правни и социални отношения към целостта (не само към производството на блага), към съседа и към трудовия другар.

Излишно е да се спори върху това, коя страна е по-важна. Само заедно те дават възможност за социален живот. Те са свързани една с друга, както мъжът и жената в брака. Всички правови отношения са безсмислени, ако не могат да се изградят върху точно определени стопански фактически положения и следствия. Едно стопанство е невъзможно, ако един социален ред не създава предпоставките за това. Още повече: колкото е по-добър социалният ред, толкова по-плодотворно е стопанството; колкото по-дееспособно е, от друга страна, стопанството, толкова по-задоволително могат да се уредят социалните отношения. Повишаването на исканията от едната страна предизвиква по-голяма производителност от другата.

Изостане ли това, образува се една формация, която при човека би се нарекла „водна глава”, издута форма без достатъчно съдържание. Капитализмът образуваше една „стопанска водна глава”, марксизмът си оставил да израсне една „социална водна глава”. И двете учения могат да се отбележат като болни състояния.

Социална форма и стопанска стойност, или обратно, стопанска форма и социална стойност трябва взаимно да си отговарят. Това без друго ще стане ясно, че голямото социално дело трябва да влезе в действие в същия момент, в който стопанското строителство на Райха вземе огромни мерки. Социалната политика създава творческата

готовност; стопанството изказва на народа признателността си за това повишаване снабдяването с блага.

Човекът е също така жива цялост, както народа, и двамата, разкъсани на части, са неспособни и немислими за живот. Затова свързаните с техния живот въпроси не могат да се разрешат частично, несвързано. Щастието на човека не зависи само от паричната награда, нито изключително от жилището, не само от отпуската, не единствено от здравето, не и от осигуряването на старините. Ако един от тези проблеми би се разрешил отделно от другите, без съмнение недостатъчността би се явила толкова повече при другите неща. Високото възнаграждение при несигурна старост, лошо жилище, похабено здраве, мизерни работни условия и несчастен брак, не би била по-ценна от една ниска парична награда. Но и всички други социални постижения не могат да извоюват насила щастието, ако неправда и безсмисленост огорчават живота на работното място. Едното се преплита с другото. Само изцяло доволеният човек може да развие трудовата готовност, която нацията, предвид на предстоящите задачи, е длъжна да изисква от него. Целостта на социалното планиране е следствието на националсоциалистическата динамика. В първите години след завземането на властта от националсоциалистите са били извоювани политическите основни положения. Закономерността и последователността на националсоциализма забраниха започването на социалната революция, преди политическата да е дала плодове. С политическата и военната победа е спечелена почвата за строителство; с победата на националсоциалистическата идея е изкопан строителният ров, върху който ще се издигне сега новият строеж. Социалната революция жъне в неумолима последователност плодовете на политическата. Сега, когато пътят е свободен, може да се уреди социалният живот в своята цялост. Несвързани отделни въпроси няма повече да бъдат подети и оскъдно разрешени; строежът се издига камък след камък, етаж след етаж, според законите не само на логиката, но преди всичко на националната необходимост.

Новият стил на живота

Целостта от възгледите върху живота изисква, щото социалният въпрос да бъде разгледан като проблема на жизнения стил. Въпросът „как“ става най-малко толкова важен, колкото и въпросът „какво“ - едно схващане, което отдавна вече е присъщо на младежта. Тя е в състояние винаги да се възхищава от действия, зад които се крият силни личности. Съвкупността от личност и действие определя степента на притегателната сила върху младежката фантазия. Вътрешно раздвоени или едностранчиво развити знаменитости никога не са ставали герои на младежта.

Поза и фраза противоречат на оформявания се жизнен стил на XX век, също както и материалната и духовна неуравновесеност. Най-незначителното явление в обикновения живот трябва да му се подчини, не по-малко, отколкото великите събития върху историческата сцена. Духът на трудовото място не може да се различава от тоя на парадните места на нацията. Стилът на семейния живот не трябва да бъде в разногласие с обществените проявления. Идеалната съразмерност в събитието и в обсъждането трябва да господства, както в общественото, така и в частното съществуване. Домът на работника не може да бъде антитеза от великолепни палати; работното място на занаятчията - подигравка на това на главния директор. Единият не трябва да гладува, когато другият разточителствува. Едновременното съществуване на лукс и нищета, образование и невежество, здраве и мор е винаги явен признак на разпокъсани социални условия.

Изискването на един стил, определящ целия национален живот, съвсем не е равнозначещо със схематичното униформиране. Стилът е духовна спойка, но не материална рецепта. Богатството на стила се явява в разнообразието на неговата приложимост и на неговите изразни форми. Различието на необходимостите и нуждите в социалната и обществената област изисква един дух - именно стила. Той е спойката, която свързва отделните мерки в онова цяло, което простият народ винаги е желал като социализъм.

Колективният социализъм навсякъде, където за късо или по-дълго време дойде на власт, отказа категорично да признае единството на социалния стил. Навсякъде той постъпваше, както ония нови богаташи, чийто стремеж е да нагласят външната обвивка на своя живот според формите, копирани от носителите на традиционното общество. Трагикомичното в тая фигура е най-острата критика на тяхното държане. Социалистическият стил на бъдещето се състои най-малко в това, щото уредбите и нравите на спекулантите на капитализма да бъдат схематично пренесени върху народа. В повечето случаи ще стане необходимо да се развият из основа нови форми, ако не и нови съдържания. Народната култура не е копие на нравите на избраните горни десет хиляди люде, или на изминали столетия, а създаденият от нуждите на народа стил на живота. Върху тая обща основа се развиват отпосле особените рекордни постижения на националната култура, които отличават видни членове на общността и представителите на нацията. Стремежът към нов стил на живота създава, следователно, другарска общност тъкмо защото не може да бъде наложен от върховната власт. Законите и наредбите могат да сложат една основа. В решаващи точки обаче е определящо другарското споразумение между отделните лица. И в това отношение младежта е служила винаги за пример. Другарският дух, който владее в училищните класове, младежките организации и казармите, не се намира нито в либералната, нито в колективната система, нито на някое друго място. Съществуваше време, в което тоя вид юношеско другарство се презираше като спънка за индивидуално развитие. Това в действителност можеше да се случи там, където, на местото на уважавания от общността учител или водач, анонимното решение по вишегласие се вземаше за норма на дейността. Какви успехи, обаче, под едно разумно ръководство, е в състояние да постигне заклетата общност, това можаха, с хиляди примери да докажат, войниците и работниците през време на войната.

Вярно е, че младежта през всичките столетия е запазила инстинкта за истинската общност, така че в настоящето и в бъдещето тя е призвана да докаже своята жизненост като постоянно подновяващ се в силите и енергията си извор на националната и социалистическата общност. Хилядогодишната мечта на германската народна държава ще намери своето последно и най-завършено изпълнение, когато подрастващото младо поколение с радост поеме и продължи делото на своите деди. Малко поколения в отиващото към своя край столетие са изпитали радостта на подобно щастие. Повечето от тях трябваше да разчистват останките от разрушенията, останали от техните предшественици.